

אגישמקע ווארט

גליון תרט"ז יום הכיפורים פרשת האזינו תשפ"ב

עלון מורחב זה נתרם ע"י נדיבי עם אוהבי תורה ולומדיה החפצים בעילום שמם

יה"ר שזכות הרבים יעמוד להם זלמשפחתם
שיזכו לגמר חתימה טובה. ולהחתם בספרן של צדיקים לשנה של שפע גדול מן שמיא
ולישועות מקיפות בבני חיי ומזוני ריחי בשפע גדול ברוחניות ובגשמיות בקרוב אכ"ר.

עשי"ת

עשי"ת

לשם מה נועדה ההדרגה בדין- קדם ראש השנה, אחר כך עשרת ימי תשובה, ולבסוף יום הכיפורים? מה תפקידנו בכל אחד מן הזמנים הללו?

בעלי המוסר המשילו זאת לאחד ששכר דירה. בסוף השנה ניגש לבעל הבית שלו, ובקש להאריך את החוזה שכירות בשנה נוספת. "אני מסכים", נותן לו בעל הבית אשור עקרוני, "אך עלי לבוא תחילה לדירה, ולראות מה מצבה".

האיש נחרד. במהלך השנה החולפת הוא החרב את הדירה- פה ושם הוריד קירות שלא נראו לו ועקר דלתות... גם הקירות אינם נראים במיטבם, וודאי שלא הרהיטים, ועל הלכלוך וההזנחה מיותר לדבר.. אם יבוא בעל הבית ויראה את הדירה החרבה, ודאי יכעס עליו ולא יסכים להמשיך להשכיר את הדירה.

מיד שנס מתגו והחל לשוות לבית מראה נורמאלי. את הדלתות החזיר למקומן, את הקירות צבע, נקה את הדירה באופן יסודי, ואפילו החל בבניה של הקירות הרוסים פה ושם. כשבא בעל הבית לביקור, הדירה עדין אינה נראית מושלמת, אמנם, אבל כבר אפשר לתרץ את המצב במגורים רגילים.

בראש השנה אנו באים אל הקב"ה ואומרים לו: רבוננו של עולם, תן לנו עוד חיים. אשור עקרוני נתן, אך עדין הכל תלוי ועומד באישור המנהל. האישור המיוחל יתקבל רק לאחר בדיקה שני- עשית ביום כפור. או אז יגיע המנהל לבדוק מקרוב מה נעשה בדירה.

והנה, מי מאתנו לא החרב את הדירה בשנה החולפת? מי לא עבר על אסורים ושבר קירות? מי לא טמא את נפשו במדות רעות? מצבו של הבית אינו מלבב כלל, בלשון המעטה.

המשכיל בעת הזאת מנצל את ההזדמנות ובעשרת ימי תשובה מנקה, בונה את החורבות שעשה, צובע ומשפץ... אדם כזה יוכל ביום הכיפורים לעמוד לפני בעל הבית ולהצטדק: 'הייתי עם היל-

דים... לא הייתי במיטבי כל כך... ותרוציו יתקבלו. אך מי שדירתו חרבה לגמרי- אינו יכול כלל לפתח פה ולדבר. מה ידבר ובמה יצטדק לפני בעל הבית שלו?!

מכאן תפקידנו בעשרת ימי תשובה: עלינו לגיס את כל הכוחות, ולנסות להתאמץ לשפץ את כל מה שאפשר ולנסות לתקן. בימים הללו הקב"ה אומר לנו: אני כאן, אני שומע, אני מקבל אפילו משהו, גם תשובה חלקית זה בסדר- אבל תעשה משהו, תתעורר, תתפוס את ההזדמנות!

רק כך יצא לפועל האישור העקרוני שקבלנו בראש השנה, ונזכה להיחתם לשנה טובה יחד עם כלל ישראל.

(שש באמרתך)

סוף דבר הכל נשמע

ה"משך חכמה" כותב, שאדם שנתנו לו את האפשרות לשוב בתשובה, והוא לא השכיל לנצל את ההזדמנות- נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו! עדיף שלא היה נולד. התביעה עליו גדולה עד מאד: נתנו לך פתח מילוט, דרך לתקן את עצמך. למה לא ניצלת את ההזדמנות? מדוע נשארתי כפי שהיית?

הרמב"ם בהלכות תשובה (ג, ג) כותב: "וכך בכל שנה ושנה שוקלים עוונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכויותיו ביום טוב של ראש השנה. מי שנמצא צדיק- נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע- נחתם למיתה, והבינוני תולים אותו עד יום הכיפורים- אם עשה תשובה נחתם לחיים, ואם לאו למיתה.

שואל רבי איצ'לה בלאזר זצ"ל, למה הבינוני זקוק דוקא לתשובה כדי להחתם לחיים? די אם יעשה מצוה אחת, וכבר יש לו רב מצוות?

ומבאר: אין שום מצוה בעולם שתוכל להכריע את העבירה החמורה הזאת- שהיתה לו הזדמנות לשוב בתשובה, והוא לא שב! העובדה שלא חזר בתשובה עומדת בעוכריו, וקיום מצוה לא יכריע את הכף.

ספר רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, שהיה אברך שהלך בדרך

"מלך אוהב צדקה ומשפט", ואדרבה היה מקום לומר דנוסח זה עדיף טפי, שמפרטים שהקב"ה אוהב את הצדקה ומשפט שעושה בימים אלו.

והסבר לזה מצינו בספר 'מעיל צדקה' (אות תקמ) לבעל ה'שבט מוסר' זצ"ל, ובתחילה ברכה זו "מלך אוהב צדקה ומשפט", דהיינו שמעשה הצדקה אוהב לפני הקב"ה כשעושים אותו במשפט, פירוש כתיקונו ובכל משפטיו [ולא כמו שמבינים בפ-טטות, שהם שני דברים שהקב"ה אוהב, חדא צדקה וכן משפט, אלא שניהם אחד], ועל כך תקנו שהימים ימי דין ודנים כל אחד ואחד אם הלך בדרכי הקב"ה להיות אוהב את עשיית מצות צדקה כתיקונה, נמצא ד"המלך המשפט" קאי על מה שאומרים בכל ימות השנה "אוהב צדקה ומשפט", ומשום הכי רמזו המשפט על מצות הצדקה הגם שכל מעשי בני אדם נידונים בימים אלו, מכל מקום "לא רמזו כי אם בענין הצדקה, להודיע כמה חביב לפניו מעשה הצדקה".

ופשוט וברור, דאיירי בין בצדקה בממונו ובין בצדקה שבגופו, לכן צריך ליזהר בזה ביותר בימים אלו, שעומד כל אחד להיות בבחינת מלאכי השרת ביום הקודש, וזה עלול לגרום לו לבוא לידי זחיחות הדעת שתגרום לו להבטל ממדת דרך ארץ חלילה ולא להתנהג כאיש בין אנשים.

(באר החיים)

יום הכיפורים

חטאי בין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שיבקש מחילה

בערב יום הכיפורים, נכנסו יהודים שונים להגריא"ל שטיינמן זצקו"ל, סיפרו והתאוננו כי פלוני הכאיב להם, והוא מתחרט ומבקש מחילה, אבל קשה להם מאד למחול לו, כי הוא פגע בהם עד עמקי פרנסתם או עמקי נשמתם. הגריא"ל שטיינמן היה מש-תתף בצערם, ואז היה אומר להם נרגשות: תחשבו לעצמכם. מה יהיה לכם מזה שהוא יסבול, מה יועיל לכם שהוא יתייסר, וכי אם הוא יסבול וייענש כאן או בקבר יועיל לך הדבר? הוא היה מוסיף ואומר להם כי בזכות שהם ימחלו- ה' יתברך ימחל להם על עוונותיהם.

לעיתים היה אומר לאברכים הסובבים לו, כי לדעתו בדרך כלל העבירות מדאורייתא שיש לבני אדם לשוב עליהם בתשובה, אינן עבירות 'בין אדם למקום', וכי מישהו מחלל שבת במזיד, וכי יש מישהו שלא מתפלל בזדון חלילה, עוד כהנה, אבל יש עבירות ב'בין אדם לחברו', שאנשים נכשלים בדאורייתא ממש, ובזדון, לדוגמה מציקים לקרובים ובני משפחה, השוויגער לכלה והש-ווער לחתן. מכאיבים לאשה ולקרובים אחרים ולסובבים. וכל אלו הם איסורים ממש ועבירות. ויש ברוך ה', מיני דרכים שונות לפייס, להתחרט ולתקן את המעשים.

סיפר לי אחד ממקורביו של מרן הגריא"ל שטיינמן. היה זה ערב יו"כ שאותו מקורב הגיע לביתו של רבו. "באתי לבקש מראש הישיבה סליחה ומחילה, אם פגעתי בו במהלך השנה בידועין או שלא בידועין", מרן הרים אליו את עינו ואמר: "אותי אינך צריך לפייס, אני זה שחייב לך הכרת הטוב. אבל אנא ממך זה הזמן שתחזור לביתך ותבקש סליחה ומחילה מאשתך ומבני ביתך..." כך סיפר גם הרב ישראל מאיר שושן, כאשר בערב ראש השנה

ומצא מצלמה דיגיטלית יקרה מאד. הוא שאל את הרב זילברש-טיין האם מותר לו לצפות בתמונות, ועל פיהן יתכן שיוכל לזהות את בעל המצלמה ולהשיב לו את אבדתו, הרב פסק לו שמותר. האברך צפה בתמונות. על פיהן התקבל שמדובר באדם שנסע לחו"ל. בעשר התמונות הראשונות הוא הצטלם עם ראשי ישי-בות וגדולי הדור בחו"ל. אבל בתמונות האחרות, הוא הצטלם בכל מיני מקומות שאסור ליהודי להיות שם. ככל הנראה היה בטוח שמכיון שהוא בחו"ל אף אחד אינו רואה אותו.

הוא פנה שוב לרב זילברשטיין ושאל: האם, כעת, אחזיר את המצלמה? הבן אדם ישמע שראו את התמונות האלו, הוא לא יוכל להסתובב ברחוב מרב בושה. הוא יקבר את עצמו מהעובדה שקלוגו נחשף ברבים, ואנשים יודעים מה הוא עשה!

אמר לו הרב זילברשטיין: תכתוב לו מכתב, ובו תצטט את הפ-סוק שאמר שלמה המלך (קהלת יב, יג): "סוף דבר הכל נשמע, את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם". מבאר התרגום: אדם שמחלל שם שמים בסתר, עושה עברות בצנעה כדי שאף אחד לא יראה אותו, הקב"ה דואג לפרסם את העברה שעשה. "סוף דבר הכל נשמע" - בסוף כולם ישמעו, והבושה תהיה נוראה. לכן "את האלוקים ירא" - תפחד מהקב"ה גם כשנראה לך שאף אחד אינו יודע ורואה, "ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם" - בכך אתה דואג לעצמך, כי העונש של הבושה הוא ענש נורא ואיום. עלינו להבין: אמנם הקב"ה מאריך אף, אבל לבסוף הוא גובה את שלו. סוף דבר הכל נשמע!

לפני כמה שנים נולד לאברך תלמיד חכם תינוק בלי ידים ובלי רגלים. הוא רץ לרבי חיים קניבסקי שליט"א, ושפך את לבו: "איזו תינוק משונה, איזו בריה משונה. איך נוצר דבר כזה?" רוח הקודש נזרקה ברבי חיים, והאמר לו: "כשהיית בחור, פגעת כנראה בתלמיד חכם בידיים וברגלים".

והלה נזכר כשלמד בישיבה גדולה פרצה מחלוקת בין שני ראשי הישיבה. תפסה אותו רוח קנאות טפשית והוא נטל ספל מים ושפך אותו על אחד מהם. נולדו לו עשרה ילדים בריאים וש-למים, הילד האחד עשר נולד בלי ידים ובלי רגלים. הקב"ה האריך לו אף, אולם לבסוף גבי דיליה. היום הוא מבין היטב מה הוא גרם לעצמו במו ידיו, רחמנא ליצלן.

רבותי, סוף דבר הכל נשמע! ביום כיפור נחתמים, ואדם שלא שב מהחטאים שלו, שה' ירחם.

והנה ברור ופשוט שהדבר החכם ביותר הוא והוא להמנע מע-בירה. אבל אחרי שאדם נפל- שירוץ ויתחנן על נפשו! בסופו של דבר, אם לא יתחנן על נפשו, הוא זה שיצטער על כך מאוד.

ננצל, אפוא, את ההזדמנות שנתנה לנו בעשרת ימי תשובה, לפני החתימה, לחזור בתשובה על מעשינו, ובפרט על העברות שבין אדם לחברו. מי שממשיך להתנהג כרגיל בז הזמנות שנת-נה לו משמים למלט את עצמו, ובסופו של דבר פוגע רק בעצמו. (שש באמרתך)

כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים

פסק המחבר (שו"ע סימן תקפב סעיף א') "בעזרת ימי תשו-בה אומר המלך הקדוש, המלך המשפט", וצריך להבין, דבשל-מא "המלך הקדוש" שאומר במקום "הא-ל הקדוש" שפיר, מפני שרוצים להזכיר ענין המלכות בימים אלו, אך מדוע משנים ואומ-רים "המלך המשפט" הלא בלאו הכי מזכירים מלכות כשואמרים

שאלות מענינות בהלכה

(בענינים שונים, מבית הגר"ח קנייבסקי)

בינונים תלויים ועומדין

שאלה: בדברי הרמב"ם (פ"ג ה"ג) שכתב שלבינונים שתלויים ועומדים מהני להו רק תשובה, ולמה לא סגי בעוד מצוה אחת, ובס' "כוכבי אור" פירש בזה דבר נפלא. **תשובה:** וכי בינוני נמדד לפי המספר ממש, היר רבה אמר אנא בינוני וכו' (ברכות ס"א, ב') וכי היה לו חשבון מדוקדק על מעשיו שהיו מחצה על מחצה, אלא, בינונים תלויים ועומדים היינו מצב וסוג אדם. הצדיק - דרכו טובה ורק שנכשל לפעמים בעבירה, הרשע - דרכו רעה רק שזוכה לפעמים בעשיילת מצוה, והבינוני - דרוך שפעמים כך ופעמי סכך, א"כ צריך לשנות הדרך, ולזה נקרא תשובה, שבוחר בדרך ובמצב אחר. ולפי"ז ה"זכו" שמוזכר בגמ' (ראש השנה ט"ז ב') וה"תשובה" שמוזכר ברמב"ם, אחד הוא, שא"צ תשובה מדין תשובה על חטאים, רק כדי שיחשב בדרך של טוב, ולזה נקרא "זכו".

(דרך שיחה)

אין כלי מחזיק ברכה אלא השלום. השלום - הוא המפתח לח-
תימה טובה.

משום כך, צריך כל אדם להשתדל ביום הכיפורים בכל כוחו לפיס את חברו, ובמקביל לא יקפיד על אף אחד וימחל לכל מי שפגע בו. או אז, יתן הקב"ה בלב זולתו שגם הוא יתרצה אליו וימחל לו מחילה גמורה, ושוב לא יהיה דבר שיהווה מחסום בפני הברכה.

(האדמו"ר מלעלוב זצוק"ל)

ונסלח לכל עדת בני ישראל

בכל ליל יום הכיפורים, בעת אמירת המילים "ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם", והיה מרנא ה'חפץ חיים' מתייפח בבכי עז. באחת השנים שאלוהו תלמידו: "רביה, מדוע לבכות במילים אלו?", וה'חפץ חיים', הכהן הגדול מאחיו, הסביר - גר שמתגייר לומד הכול מהתחלה, וכאשר הוא נכשל בתחילת דרכו בדבר איסור, יודעים שרק עתה הוא למד, ומבינים שאין לגעור בו. והנה, ביחס לקדוש ברוך הוא נחשבים כולנו כגרים. מגיע ליל יום הכיפורים וכל יהודי מבקש סליחה ומחילה מבורא העולם. ובמה יזכה שתתקבל תפילתו ויתקיים בו "ויאמר ה' סלחתי כדב-
רך" - על ידי שיקיים "ונסלח לכל עדת בני ישראל", ויתייחס לכל יהודי בסלחנות ובסובלנות, כפי שנוהג כלפי "הגר בתוכם".

הרגע הכי שמח בשנה

רבי שלמה זלמן אויערבך שאל פעם את מקורבו (רבי חיים אלימלך קורנברג) מה הרגע הכי שמח בשנה? הוא שאל והוא השיב: "בשעה שמברכים שהחיינו בהתקדש ליל יום הכיפורים".

ביום כיפור - כל הבריאה מתרוממת

מובא בהלכה כי יש ענין גדול לעמוד בחזרת הש"ץ של תפלת יום הכפור. חזרת הש"ץ כמו התפילת שמונה עשרה שעומדים בה. הרב אלישיב זצ"ל הורה שמי שכוחו מוגבל - עדיף שישיב במ-

לרבנו הגרא"ל ושאל אודות עניני תשובה והתעוררות באופן פרטי ומה מוטל עליו בשיחו לפני ציבור. לפתע שאל אותו מרן: מה לדעתך, אילו חטאים יש לאדם יותר שעליהם יש לחזור בת-
שובה - חטאי בין אדם למקום או בין אדם לחבירו?

מרן השיב ואמר לו (כמעט כהאי לישנא): כמה חטאי בין אדם למקום כבר יש (מלבד נושא של ביטול תורה?) - לא לענות אמן יהא שמייה רבא וכדומה. אבל בין אדם לחברו יש הרבה. לדוגמא, אם הוא מענה את רעייתו או בני ביתו... וכי אם היא אשתך אז מותר לך להציק לה?!

אח"כ הוסיף כי פעמים רבות החמות מצערת את כלתה לריק, כי מרגישה כאילו שהיא לקחה את הבן שלה, וכי מותר להם לה-
ציק כל כך?!

המשיך: כמה עבירות שייכים אלינו בבין אדם למקום? הרבה יותר נופלים בדאורייתא של בין אדם לחבירו ולא בדאורייתא של בין אדם למקום.

באותו שיח הוסיף: אדם חושב כי הוא צודק בהכל, וכי גם היסור-
רים שבאים עליו בוודאי לא מגיע לו, וכי הוא עוד יכול לתת עודף להקב"ה... הצדק עמו תמיד! ובשלמא אם היה חושב שצודק בע-
נייני בין אדם למקום, נו, שיסתדר עם העבירות של עצמו (רח"ל), אבל כאשר ה'צודק' שלו הוא בבין אדם לחברו, סובלים מכך אח-
רים, וזו בעיה קשה.

וכמה פעמים היה נוהג לומר בימים שלפני יוה"כ: 'אנשים מקיימים את המנהג שמבקשים מחילה בערב יום כיפור, אבל ממי שבאמת צריכים לבקש, לא מבקשים, וממי שלא צריך מב-
קשים...".

(אוצר המועדים)

הברכה תלויה בשלום

יום הכפורים אינו מכפר במקרה שיש כעס ותרעומת בין אדם לחברו, ואדם לא פיס את רעהו.

הקשה על כך הרבי מלעלוב זצ"ל: מה הקשר בין כפרת יום הכיפורים לרצוי החבר? הלא את יום הכפורים הקדוש, שכל כלו רחמים, קבלנו בחמלת ה' עלינו בעקבות ארבעים יום של תפלה במדבר, לאחר חטא העגל. באותם ימים התפלל משה רבנו בש-
מים, וכלל ישראל התפללו למטה, וביחד הם הצליחו להוריד לעולם מתנה נפלאה ששמה יום כפור. במה קשור ענין נשגב זה למחילה ולסליחה בין אדם לחברו?

ובאר על פי מה שרואים בפרשת הבארות שחפרו עבדי יצחק. בשתי הבארות הראשונות רבו עליהם עבדי אבימלך, והבארות נזקו. הבאר הראשונה יבשה, ומימיה הפסיקו לנבע, והבאר הש-
ניה יבשה, וגם מימיה הפסיקו. רק בבאר השלישית שבה היה שלום, היתה הרוחה, ומימיה לא יבשו. מכך למד יצחק אבינו, שהברכה בעולם תלויה במצב השלום בעולם.

נכון אמנם שבמקרה הזה עבדי אבימלך, שהיו רשעים, היו אש-
מים והוו את סבת המחלוקת, ולמרות זאת גם יצחק סבל מכך, והבאר יבשה - כי עצם המחלוקת מונעת ברכה בעולם.

ביום הכפורים נחתם גזר דינו, אך כל שפע שנגזר עלינו אינו יכול לחול במקרה שישנה מחלוקת ומריבה. גם כאשר צד אחד צודק, והצד השני אינו צודק, עצם המריבה היא מחסום בפני הב-
רכה.

זמורים שאומרים בעת פתיחת ההיכל, ויעמוד בעת חזרת הש"ן, מאשר להפך: לעמוד בפתיחת ההיכל, ולשבת בחזרת הש"ן.

בעל היסוד ושורש העבודה" אומר, שאם אדם מתאמץ לעמוד בחזרת הש"ן ביום כפור, וכתוצאה מכך כואבות לו הרגלים- הרי הוא מכפר בכך על כל ה"רגלים ממהרות לרוץ לרעה", שנכשל וחסא במהלך השנה. אם כתוצאה מהצום הרעב מציק לו- הרי הוא מכפר בכך על כל המאכלות האסורות שאכל במהלך השנה, ועל מה שאכל בלא ברכה. אם כתוצאה מרובי התפלה הפה שלו יבש, לשונו נדבכת לחכו, ולמרות שקולו צרוד הוא מתאמץ לה- תפלל בקול ובהתלהבות- הרי הוא מכפר בכך על חטאי הדבור שחטא במהלך השנה. ועל זה הדרך: כאב הראש- מכפר על המ- חשבות האסורות, ודמעות העינים- על הראיות האסורות.

יתרה מכך, לא זו בלבד שהוא מתקן את כל החטאים שחטא באמצעות איברי גופו, אלא הוא גם מוסיף להם בריאות! הרפואה לאיברי הגוף תלויה במאמץ שהאדם עושה באיבריו ביום כפור! דוקא הכאב ברגלים, שנגרם בעטיה של העמידה הממושכת בת- פלת יום כפור- יביא רפואה לכל מיני בעיות שהיו לאדם ברג- ליו. דוקא כאבי הידים, שנגרמו בעטיה של ההתלהבות בתפלה, שהיתה בבחינת "כל עצמותי תאמרנה"- יביאו לרפואתן השלמה של הידים. וכן על זה הדרך: צריבת העינים, שנגרמה בעטין של הדמעות- תביא מזור לכל תחלואי העינים.

ה"בני יששכר", בספרו "אגרא דפקא", שואל מדוע ביום כפור הולכים יחפים, בלי נעלים? והוא מבאר זאת על פי דברי הגמרא (שבת קכט ע"א) שלעולם ימכור אדם כל מה שיש לו, ואפילו את הקורות ביתו, ויקנה מנעלים לרגליו. ולכאורה קשה: בשלמא למ- כור את כל מה שיש כדי לקנות מכנסים, או אפילו חולצה- מובן, כי אכן זו בושה גדולה לצאת לרחוב בלעדיהם. אבל מדוע יש לאדם למכור את כל אשר לו כדי לקנות נעלים? מה כל כך נורא אם ילך בלי נעלים?

אלא, שבעת שאדם הראשון חטא- קלל הקב"ה את האדמה (בראשית ג, יז): "ארורה האדמה בעבורך". ממילא, כאשר אדם מניח את רגליו על האדמה- הוא נוגע בקללה והיא נדבכת בו! לכן אדם. החפץ להתרחק מן הקללה, שלא תדבק בו- חייב למכור את כל אשר לו ולקנות מנעלים לרגליו. הנעלים יוצרות חציצה, נתק, בינו לבין האדמה.

כל זה אמור לגבי כל ימות השנה.

ביום כפור- אומר ה"בני יששכר"- לא רק בני אדם מתרוממים למדרגת מלאכים, גם האדמה מתרוממת! אותה אדמה שבמהלך כל השנה היתה "ארורה", הופכת להיות קדושה! היא מתרוממת להיות במדרגתה של האדמה שבמקום המקדש- שם שיש עליה קדושה, ומחמת כן הכהנים הולכים עליה יחפים, כדי שלא תהיה חציצה בינם לבין הקדושה. ביום כפור הבריאה כולה מתעלה. האדמה שבכל מקום הופכת לקדושה, ולכן אנו הולכים יחפים שלא תהא חציצה בינינו לבין הקדושה.

רבות!

אנחנו שומעים היטב מה כתוב כאן?

כתוב כאן שביום הכיפורים גם האדמה שלא חזרה בתשובה- מתעלה, מתרוממת! ומעתה הבה ונדון קל וחומר: ומה האדמה שלא חזרה בתשובה זוכה, ביום הכפורים להתעלות ולהתרו- ממות, אדם שחוזר בתשובה, עוזב את הרע ובחור בטוב- על אחת כמה וכמה שיזכה להתרומם ולהתקרב אל השם יתברך.

הבה ונזכור: ככל שנשתדל לעשות יותר תשובה- כן נזכה להת- רומם יותר! נוכל להגיע עד כסא הכבוד! השם יזכנו.

(שש באמרתך)

התפילה משנה את האדם

נפשנו חמדה לדעת אז רז סוד התפילה. כיצד מועילה התפילה לשנות גזר דין של אדם? וכי יתכן כי גזר דין של הקב"ה ישתנה, והרי נאמר (מלאכי פרק ג' ו') "כי אני ד' לא שניתתי...".

ואכן סוד הדברים הוא, כי אל הגזירה משתנה אלא האדם הוא שמשתנה, ואף אם נגזרה גזירה על פלוני, הרי שהוא לא אותו שעליו חלה הגזירה, כי אחר הוא, שונה.

יסוד זה כתב רבי יוסף אלבו בספרו "העקר" (מאמר רביעי פי"ח) וביאר כי עיקר התפילה אינה כדי להביא שינוי ברצונו של השי"ת ח", אלא שע"י התפלה משתנה האדם המתפלל, שע"י כך הוא עולה למדרגה יותר רמה ונשגבה.

וכשם שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, כך גם יהודי כשהוא מתעלה ממדרגה למדרגה פנים חדשות יש לו, ואם הגזרה נגזרה על פלוני אלמוני, הנה ע"י התפילה ששוברת את לבו כבר נעשה לאחר באופן שהגזירה כבר איננה מכוונת עליו. ומפני כך הוא נקרא 'מתפלל' ולא 'מפלל', להדגיש כי לא עצם התפילה הוא העיקר, אלא מה שהוא מתפעל מן התפילה זהו העיקר המכוון.

וראיתי כי סמכו את דבריו על המעשה המובא בירושלמי (ע"ז

פ"ב, דף ט"ז:), מסופר שם כי רבי מנא בר תנחום הלך מארץ יש- ראל לצור, והיה להם למורה הוראה. אחד הדברים שפסק להם הוא, שהתיר להם לאכול תורמוסין שבישלו אותם עכו"ם. מכיוון שסבר כי אין זה מאכל חשוב, ולא גזרו על כגון זה איסור של בישולי עכו"ם.

פעם הגיע רבי חיים לצור ומתא את רבי מנא בר תנחום. ואז נודע לו שהתיר אכילת תורמוסין שהתבשלו ע"י גוי. ראה ושתק. כשחזר לארץ ישראל, שאל אותו רבי יוחנן איזה מעשה אירע לידך? ואז אמר לו שמצא את רבי מנא בר תנחום שהתיר אכילת תורמוסין שהתבשלו ע"י גוי.

אמר לו רבי יוחנן, ולא פגעת בו? לא מחית בידו? השיב לו רבי חייא, אדם גדול הוא. ובמה הוא ראה זאת? בכך שראה שרבי מני יודע למתק את המיים המלוחים של הים הגדול. וכל תלמידיו שותים מים אלו מידי בוקר. אדם כזה לא יכולים לנדות.

אמר לו רבי יוחנן, לא בני, הוא לא ממתק את מי הים. אלא הוא יודע את חשבון המים. שבשעה שהמים מקלסין את בוראן הן מתמתקין.

ומכאן המסקנה היא, כי אם המים בשעה שהם מתפללים הם משתנים ומתמתקים. ק"ו אדם שמתפלל משתנה...

(הגדתי היום)

יום כפור- יום של רוממות הנפש

הנטיה הטבעית ביום כפור- להתרומם

המגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל הגיע שנה אחת לביל יום כפור לישיבת פוניבז' ומסר שיחה לבני הישיבה. הוא הביא את מאמר חז"ל (פסחים ק"ג ע"ב): שלשה אין הדעת סובלתם, והקב"ה שו- נאם: דל גאה, עשיר מכחש וזקן מנאף.

המכנה המשותף לשלושתם- שהם עושים דבר נגד הטבע. הדל- אין לו כלום, ועל מי הוא מתגאה? העשיר- יש לו הכל, ולמה הוא צריך לשקר? הזקן- כח התאוה שלו חלוש, ולמה הוא מנאף?

שאלות מענינות בהלכה

(בענינים שונים, מבית הגר"ח קנייבסקי)

שאלה: האם מותר לסעוד בערב יום הכיפורים ולהמתין מלבך בהמ"ז עד הלילה להשלמת מאה ברכות? תשובה: אין לעשות כן.

שאלה: אם מותר להושיט אצבעו לפיו ביום הכיפורים משום איסור רחיצה? תשובה: אין זה רחיצה.

כות ולהתחרט כל חייו- הוא המשיך במעשיו הנלוזים, אבל מכל מקום היה זה חידוש, שרשע נאלח שכזה מוציא מפיו את המילה "חטאתי", ורק עבור כך היה שווה לקב"ה לברוא את פי האתון! מכאן לומדים לימוד יסודי: הקב"ה ברא את פי האתון דוקא בערב שבת כדי ללמד אותנו על ערכה של מלה אחת של ודוי ותשובה! לכל אדם יש את האפשרות לשוב בתשובה, אם רק יאמר את הוידוי כמו שצריך "חטאתי, עויתי, פשעתי", לא באופן של ודוי פה גרידא, אלא בודוי הלב.

מדיין הכשילו את צדיקי ישראל בבעל פעור בדרך נכלולית. הם פיתו אותם לדבר מצוה כביכול, שאינה אלא עברה של עבוֹ דה זרה, ומתוך העברה הזו הם נגררו לעברה אחרת וחטאו בבנות מדין.

לכן למדינים אין תקנה! הקב"ה צוה לנקום בהם את נקמתו- "לתת נקמת ה' במדין" (במדבר לא, ב). זו "נקמת ה'", שלא ישאר מהם שם ושארית. מלבד הילדים הקטנים שלא טעמו טעם משכב, את כל הזכרים הרגו אחד מהם לא נשאר!

וכל זה למה? כי הם פתו את ישראל למצוה כביכול, וכך משכו אותם אל מקום העברה. וזו הסכנה הגדולה ביותר- כשאדם נמצא במקום עבירה, בתוך 'מרחב המחיה' של היצר הרע.

ועל כך אנו מתודים- "על חטא חטאנו לפניך", דהיינו, חטאנו בנקודה הזו של "לפניך". במקום להתרחק ממקום העבירה ול- עמוד לפני ה', הלכנו אחר עצת יצרנו ונכנסנו לידי ניסיון, הסתוֹ- בבנו במקום סכנה, ועל ידי כך נפלנו ברשתו של היצר.

והתקנה היא- להיות תמיד לפני ה', להסתופף בחצרות ה', לח- זות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, להישאר מוגנים בתוך בית המדרש ולא לתת שום דריסת רגל ליצר הרע!
(הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל).

עקר מצות התשובה היא הוידוי כפי שכותב הרמב"ם בתחילת הלכות תשובה: "כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני הא-ל ברוך הוא".

נוסח הוידוי הוא בלשון רבים: "אשמנו, בגדנו, גזלנו", וכן בוידי האורך: "על חטא שחטאנו לפניך".

והענין תמוה- כשאדם חוטא ועושה מעשה לא טוב, עליו לקחת את האחריות על עצמו ולא להטילה על כתפיהם של אחרים.

אוי לו למי שמטיל את האחריות על כתפי אחרים- הוא לעולם לא יתקן את עצמו! אם כן, מתאים יותר לכאורה לומר: אשמת, בגדתי וכן הלאה, ומדוע תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה את הוידוי

כל אלו הם חכמי להרע! מנצלים את הכח שלהם לרע על ידי שפועלים כנגד טבעם.

אמר המשגיח: הנטיה הטבעית של יהודי ביום כפור היא לרו- מם את נפשו ולהתקרב לה'. לכן, מי שמגיע ליום כפור ולא שב בתשובה- זה נגד הטבע! ואדם שפועל נגד הטבע- הקב"ה שונאו, ואין הדעת סובלתו!

לכן, עיקר העבודה ביום הכפורים היא לממש את הנטיה הט- בעית והסגולית של היום הזה, לטהר עצמנו, לרומם את נפשנו ולהתקרב לה' בכל לבנו.

(הג"ר אליהו לופיאן זצוק"ל)

מלה אחת של ודוי

המשנה באבות (ה, ו) אומרת, שעשרה דברים נבראו ביום שישי בין השמשות, אחד מהם הוא 'פי אתון'.

שואל מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל: חתן צועד לחופה כשאביו מלווה אותו מצדו האחד והמחותן מצדו השני. התזמורת מנגנת את הנגון של החופה, הכתובה מוכנה, האורחים צועדים לכון מקום החופה, ומסדר הקידושין גם הוא כבר מתקדם לשם.

"רגע אחד", צועק אביו של החתן. "שכחתי משהו!"

לא מצאת זמן אחר? הרעי עכשיו כבר הולכים לערוך את החו- פה! לא משנה מה הוא שכת, דבר אחד ברור: מדובר בדבר יקר ביותר, ברמת קריטיות שמחייבת אותו לעצור גם בסיטואציה הזו.

הקב"ה בורא תבל ומלואה בששה ימים: ביום הראשון את השמים והארץ, ביום השני את כל המים שבנהרות ובימים, ביום השלישי את כל העצים הדשאים הפרות והירקות, ביום הרביעי את כל מערכת הכוכבים, הכוללת מיליארדי כוכבים שבתוכם השמש והירח. ביום החמישי את כל בעלי החיים שבים והעופות, ביום השישי את כל בעלי החיים, ואת האדם ואשתו. זמן קצר לאחר שנברא, הספיק האדם לחטא ולאכול מעץ הדעת, גרש מגן עדן, והוא, האשה והנחש נתקללו. אז היתה אמורה לבוא שבת, שבת מנוחה בה נח הקב"ה מבריאת העולם הגדול. העולם כולו אמור היה להתאחד במנוחה אחת עם הבורא.

אך בערב שבת בין השמשות, ברגע האחרון שלפני המנוחה, יש עוד דבר שנברא דוקא באותה שעה: פי האתון! מה דחוף לברוא אותו דוקא בזמן זה? הרי ניתן לברוא אותו גם אחרי שבת?!

התמיהה הולכת וגוברת כשחושבים שהיא נועדה עבור בלעם הרשע שברשעים, שעליו מספרת הגמרא (גיטין נז ע"א) שכבר אלפי שנים הוא נדון בגיהנום הנורא ביותר. בכל זאת, כאשר אונ- קלוס מעלה אותו באוב ושואל האם להדבק בעם ישראל, משיב בלעם בעזות מצח: "לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים!" האם עבור רשע כזה היה צריך לברוא את פי האתון דוקא בערב שבת בין השמשות?

אמר הרב שטיינמן תרוץ נפלא: הקב"ה ידע שבלעם הוא רשע גדול, שהשתמש בנבואתו לטומאה וקלקול, לקלל את ישראל ולכלותם, ולכן אם יבוא אדם ויוכיח אותו על מעשיו הרעים- אין סיכוי בעולם שהוא ישמע את דבריו. היה שווה, אפוא, לקב"ה לברוא בריאה כה מיוחדת כפי האתון, כדי שהיא תפתח את הפה ותתן לו מוסר כמו שצריך. אז הוא יחטוף 'שוק' ויאמר מלה אחת- "חטאתי" (במדבר כב, לד).

אמנם זה לא היה וידוי רציני, שהרי במקום לשוב לביתו ולב-

בלשון רבים?

צדיקים, בוודאי יהיה לכולכם נחת.

(נר לשולחן שבת)

לקח גמרא והתענג עלי

סיפר ת"ח אחד, שבצעירותו הלך לראות את הסטייפלר ביום הכיפורים. רבינו התפלל כדרכו ברגש רב, למחזה הזה היה רגיל. אבל שני דברים תפסוהו: ב"על חטא של עזות מצח" התייפח רבנו ביותר, זה האיש שה"חזון איש" אמר לגאון רבי יעקב אד-לשטיין שהוא העניו שבדור. דבר שני, אחרי תפילת מוסף, רוב המתפללים עיפים ופורשים לנוח. הסטייפלר לקח גמרא והת-פק עליה, כמו הייתה זו סעודה דשנה אחרי יום של צום.

(נר לשולחן שבת)

הגשמיות של הזולת - הרוחניות שלך

אברך בן עלייה התפלל ביום הכיפורים בהיכל 'כולל חזון איש'. היה זה לפני שנות דור, כשגדולי התורה ובראשם הסטייפלר קבעו שם מקום תפילתם. לאחר תפילת העבודה ראה שרבינו נושא עיניו מהמחזור ומביט לצדדים. הבין שמבקש לומר דבר מה, וחפז לשמוע.

אמר לו רבינו ברגש עז: "הנה סיימנו לשון את עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים, ובצאתו מבית קדשי הקדשים התפלל תפילה קצרה, שלא להבעית את ישראל. ומה ביקש - כל הב-קשות, גשמיות! 'שתהיה שנת אסם, שנת ברכה, שנת דגן, שנת זול, שנת משא ומתן'. לא התמקד בענייני תורה ויראה, התעלות וקדושה. איך יובן?!"

"מכאן ראייה ליסודו של רבי ישראל מסלנט, שענייני הגשמיות של הזולת הם ענייני הרוחניות שלי!"...

(אוצר הסיפורים והמועדים)

עוצמת סגולת יום הכיפורים

כתב ה"בית הלוי" (דרוש טו) שסגולת יום הכיפורים יש בה מעלה גדולה, ואם אדם מתחרט מעומק הלב על העברה, מקבל על עצמו לעזוב אותה ומתודה עליה - הקב"ה ברב חסדו מע-ביר ממנו את התשוקה ואת הנטייה שיש לו לאותה עבירה, כך שתהפוך להיות תשוקה ונטייה למצוות. תמצית דברים אלו טמונה בבקשה שאנו מבקשים "לב טהור ברא לי אלוקים" - לב חדש ונקי מחטא, ועל כך נאמר "עם נברא יהלל י-ה" - עם ישראל, שנברא מחד בזכות תשובתו, מהלל את שם ה'.

זוהי מתנה נפלאה שנתן לנו הקב"ה, מתנה שאין דומה לה. יש שתמהים, לשם מה צריכים לב חדש? לכאורה מספיק שה-עברות יתנקו, אך באמת היא שכל אחד יודע שמי שנטיות לבו נותרות כמות שהן, ירגיש משיכה לחזור ולחטא. כדי להתנתק מן הרע וללכת בדרך הטוב, אנו זקוקים ללב חדש וטהור.

בבריאה מחודשת זו מתבאר קושייתו המפורסמת של רבי אהרן וסרמן זצ"ל ב"קובץ מאמרים", מה החידוש במצות תש-בה? הלא כל מי שתוהה על הראשונות מבטל בכך את המעשים שעשה. הדבר נכון הן לגבי מעשים טובים והן לגבי מעשים רעים. ולפי דברי ה"בית הלוי" אפשר לפרש באופן נפלא: כשאדם

ביאר רבי זידל עפשטיין זצ"ל, המשגיח בישיבת 'תורה אור': חז"ל אומרים, שכאשר אדם חוטא בתוך ביתו - קורות ביתו יונקים את החטא, ומעידים עליו בשמיים שחטא (חגיגה טז ע"א). גם כאשר אף אחד לא ראה, קירות הבית הדוממים הוש-פעו מן החטא. ולא רק שהם הושפעו, אלא בכוחם להעביר את ההשפעה הלאה. כאשר נכנס לביתו של אותו אדם שכן, ללוות עגבניה או ביצה, הוא משופע מן הטומאה שאופפת את הבית, וגם הוא עלול לחטוא.

נמצא, פלוני חטא בתוך ביתו, ואיש אינו יודע מכך, אך בחטאו קלקל את כל מי שנכנס לביתו, והם שחטאו בעקבותיו קלקלו אחרים שבאו בעקבותיהם, וכך ההשלכות של החטא שלו הן ארוכות טווח.

באמירת 'אשמנו' מבטא האדם את המציאות הזו: לא רק הוא לבדו אשם. במעשה הקטן שלו הוא גרם שעוד רבים וטובים אשמו ביחד אתו, וכל מעשיהם נזקפים לחובתו.

דברים חמורים אלו מראים עד כמה חמורה עברה שעושה אדם, גם כאשר הוא עושה אותה בחדרי חדרים ונדמה לו שאיש אינו מושפע ממנה לרעה.

אך כדי שלא תפול רוחנו - חובה להזכיר גם את הפכם של דב-רים: מדה טובה הלא מרובה ממידת פורענות. ואם כך גורם אדם שחוטא, שוו בנפשכם כמה תורם לעולם אדם שמקיים מצוה! הוא קיים את המצוה בחדרי חדרים, מבלי שאיש ראה זאת, אך קדושת המצווה קימת, והיא משפיעה על אחרים, וגורמת גם להם לקיים מצוות, וכך גדלות הקדושה והטהרה בעולם.

כל חיזוק עשוי להיות משמעותי לגורל העולם כולו. בדברים אלו באר רבי זידל עפשטיין את דברי הגמרא (יומא פו ע"ב) "גדולה תשובה, שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלן לכל העולם כולו" - על ידי תשובה מכניס האדם רוח טהרה בעולם, ורוח הטהרה הזו גוררת אחריה את כל העולם כולו לת-שובה, וכך יכולים כולם לזכות למחילה.

(הגר"ז עפשטיין זצוק"ל)

"איה"

בימים נוראים, כאשר הש"ץ מגיע בקדושה של מוסף ל"איה מקום כבודו", הוא מאריך בתיבת "איה". באותו הזמן, אנו מבק-שים שייתן לנו הקב"ה אחד משלושה דברים: 'עושר מופלג, בנים צדיקים וחכמים, רוח הקודש'. נשאל רבי אהרן לייב שטיינמן, על מה מהם כדאי לכוון?

השיב מרן: תבקש על רוח הקודש, אולי תזכה לזה, שהרי תוס' בקידושין (ע"ג.) הביא את שאירע באבוב דשמואל שהיה במ-דינת הים, ובא לביתו על ידי שם ללילה אחד, וחזר למחרת למ-קומו. בכך בא תוס' להכשיר תינוק שנולד אע"פ שאביו במדינת הים, שמה האב בא בקפיצת הדרך לביתו על ידי שם. סיים רבי אהרון לייב ואמר: העולה מדברי התוס' שדרגה זו שייכת לא רק בקדוש עליון כאבוב דשמואל, לא רק אצל תנאים ואמוראים, אלא גם אצלנו - אצל כל אדם!

ואילו רבי הלל זקס אמר לתלמידיו: 'תכוונו לבנים צדיקים', והסביר הוראתו: רוח הקודש, מי שלא הוכן לזה - מזיקה לו. עושר מופלג, בוודאי מזיק למי שלא נולד במזל של עושר. בנים

י"ג מידות של רחמים

שלוש עשרה מידות של רחמים, הם מהכוחות הכי מרכזיים שנתנו לנו במערכת התשובה של ימים נוראים. וכלשון הפייט "תמכתי יתדותי בשלש עשרה תיבות... לכן שפכתי שיח פני בוחן ליבות בטוח אני באלה..." אמנם כאשר גילה אותם הקב"ה למשה אמר לו "בזמן שאתם עושים לפני כסדר הזה..." ודייקו חכמי העבודה דלא סגי באמירתם אלא צריך להגיע ל'עושים' שינהגו בהם כדי לעוררם ולהפעילם. לכן עתה בעשיית עלינו להקפיד יותר בתיקון המידות שהם כולם קשורות ושייכות בניהוג של י"ג מידות הרחמים. וכתב התומר דבורה בהקדמתו: האדם ראוי שי- תדמה לקונו ואז יהיה בסוד הצורה העליונה, 'צלם' ו'דמות', שאלו ידומה בגופו (כפי שאמר הקב"ה למלאכים 'נעשה אדם בצלמינו כדמותינו') ולא בפעולות (כשאינו מרחם כמו הקב"ה), הרי הוא מכזיב הצורה (כלומר מקלקל ומגנה את הצורה הקדושה בה הוא נברא) יאמרו עליו, צורה נאה (דומה לבוראו) ומעשים כעורים. שהרי עיקר הצלם והדמות העליון הן פעולותיו, ומה יועילו לו היותו כצורה העליונה, דמות תבנית אבריו, ובפעולות לא יתדמה לקונו... א"כ ראוי שתמצאנה בו י"ג מידות אלו, ע"כ. ובאמת הספר 'תומר דבורה' מלא בעניינים נפלאים הנוגעים לתיקון המידות, ורבים מגדולי ישראל שהמליצו ללמוד בו בקביעות, ומפורס- מת סגולתו להציל מפני המחלה הידועה רח"ל, דכאשר לומד בו, זוכה לגלגל עליו את השפע העצום והנפלא של י"ג מידות של רחמים, ונעשה באותו זמן בדרגת 'עושים לפני כסדר הזה' אם לומד על מנת לקיימו. ב. ונעתיק מש"כ התומר דבורה בענין המידה הרביעית "לשארית נחלתו" (כידוע שי"ג מידות נרמזים גם בפסוקים שאמר מיכה מי א-ל כמוך וגו'). וזה לשון הרמ"ק: הנה הקב"ה מתנהג עם ישראל בדרך זה, לומר, מה אעשה לישראל והם קרובי, שאר בשר לי עמהם, שהם בת זוג להקב"ה, וקורא לה בתי, אחותי, אמי, כדפי' חז"ל (בשיר השירים רבה פ"ט) וכתב

עושה תשובה- לא רק מעשיו נמחקים, אלא נברא בו לב חדש, וכל הכוחות שבעבר משכו אותו לעברה, ימשכו אותו כעת לתו- רה ולמצוותיה.

(בית הלוי)

אשמנו, בגדנו, גזלנו

שני עניים היו נודדים יחד מעיר לעירו מכפר לכפרו מקב- צים נדבות. האחד היה בריא בגופו, ואילו השני היה. בכל מקום אליו הגיעו העני והבריא, הזהיר הבריא את העני, כי לא יספר מאומה מכל מחלותיו לבני המקום, אלא יסתיר את הדבר ככל הנראה יכולתו, כדי שלא יפרשו ויתרחקו ממנו. פעם אחת, הגיעו השניים אל אכסניה אחת, ובה התאכסן באותה שעה רופא מפורסם, ניגשו השניים אל הרופא ובקשו ממנו מתת יד. נכמרו רחמי הרופא על השניים ובמקום נדבה הציע להם כי אם טוב- לים הם מחולי כל שהוא מוכן הוא לרפא אותם חנם אין כסף. סיפר לו-זירז הבריא את רעהו החולה-ספר לו הכל אל תעלים מאומה! מדוע שנית את דעתך-התפלא העני החולה על רעהו- והלא כל הימים אתה מבקש להסתיר את תחלואי... שוטה שכמו- תך-השיב העני הבריא -בכל מקום אליו אנו מגיעים יכול סיפור על מצבך רק להרע לך, שכן יבדלו ממך ולא ירצו לארח אותך, אולם כאן זו הזדמנות בעבורך להתרפא מכל נגעך, על כן ספר הכל אל תעלים מאומה! וכן הוא גם הנמשל -אמר המגיד מדו- בנא-רבים נגעי האדם וכולו מלא עוון, ועל כך אין להרחיב את הדיבור בפני אחרים, אולם כאשר עומד האדם לפני הקדוש ברוך הוא, אשר ברחמי מובקש למחול ולשוב על כל חטאיו-יפרט ויפ- רט! זו היא הזדמנות פז עבורינו

[זה השער]

ריתחא דאורייתא

רבים הקשו: מדוע אין מברכים על מצות אכילה בערב יום הכיפורים?

הנצי"ב, בספרו "העמק שאלה" (פרשת וזאת הברכה) תירץ על כך, כי מצות אכילה בערב יום הכיפורים אינה אלא הכנה לקראת תענית יום הכיפורים, ולא תיקנו חכמים ברכה אלא על גוף המצוה ולא על ההכנה למצוה.

קשה: מדוע אם כן נתקנה ברכה על מצות שחיטה, והלא אין מצוה לשחוט, אלא שאם רוצים לאכול צריך להתיר את הבהמה באכילה על ידי השחיטה, ונמצא כי השחיטה אינה גוף המצוה אלא הכנה לאכילה בלבד?

כמו כן קשה: מדוע נתקנה ברכה על טבילת כלים, הלא אין כל מצוה לטבול כלים, אלא שאם רוצים להשתמש בכלים צריך לטבולם, ונמצא כי הטבילה אינה גוף המצוה אלא הכנה בלבד?

תירוץ הגרי"מ פיינשטיין והגר"ח פ"פ שיינברג זצוק"ל: לגבי יום

הכיפורים עד שלא התענה ביום הכיפורים - לא עשה כלום באכילתו. מה שאין כן לגבי שחיטה, גם אם לא אכל לבסוף, מכל מקום השחיטה שניתה את מצב הבשר. כמו כן לגבי טבילת כלים - הטבילה שניתה את מצב הכלי.

תירוץ הגרי"ש אלישיב זצוק"ל: אכילה בערב יום הכיפורים הינה מצוה בפני עצמה, אך הואיל והיא הכנה למצות התענית ביום הכיפורים עצמו, הרי היא נחשבת כביכול ל"טפילה" למ- צוה "העיקרית", ולכן לא יברך עליה.

מה שאין כן בשחיטת בהמה על מנת לאוכלה, ובטבילת כלים על מנת שיוכל להשתמש בהם, הרי אין מצוה באכילת הבהמה ולא בשימוש בכלים, אלא אדרבה, ציוונו התורה וחז"ל להקדישם מצות שחיטה ומצות טבילת כלים לפני שימושינו הגשמיים. א"כ בכי האי גוונא לא מסתבר לומר שהמצוה "טפי- לה" לשימוש ה"עיקרי" והוא השימוש הגשמי. אלא זה ברור שבכי האי גוונא המצוה עומדת בפני עצמה והיא ה"עיקר" לע- נין ברכה, ולכן יברך גם על השחיטה וגם על טבילת כלים..

(מרפסין איגרי)

זהירות מופלגה בכבוד הזולת ובדאגה לשוני, כי רק מכוח זה זכו להיות ראשי אלפי ישראל, ולזכות עי"ז בנשמה כוללת שמסוגלת להכיל את כולם, והבן.

[גל עיני]

אבינו מלכנו סתום פיות משטינו ומקטרגינו

אמר הרב גלינסקי: רבותינו נתנו טעמים רבים מדוע קוראים בספר יונה ביום הכפורים בין הערבים, בשעה הדוחקת והקובעת ביותר בשנה. גם רבנו החפץ חיים זצ"ל נדרש לכך (שער הציון תרכב-ו) וכתב, שספר יונה בא לומר שאין אדם היכול לברח מה', ועצת ה' היא תקום בכל מקרה. ויותר מכך. אשאל שאלה: לו יצוייר שיהודי גדול, צדיק ובעל רוח הקדש כמו החפץ חיים למשל, היה מגיע לעיר זרה במדינה זרה, עיר של פריצות והר-ללות. פריז, למשל. למרות ששמעתי שפריז מלאה ביראת שמים כי יהודים רבים שהגיעו אליה השאירו שם את היראת שמים שלהם... אבל זה רק משל. והיה אותו צדיק הולך בשדרות השאנז אליזה ומכריז "בעוד ארבעים יום פריז נהפכת". האם היה סכוי שמישהו ישים לבו אליו? שיקבל איזו פינה בעיתון? יונה הנביא נשלח להחזיר את ניגוה בתשובה, כי הקדוש ברוך הוא חס על מעשה ידיו. פחד יונה שאכן יחזרו ותשובתם תעורר קטרוג על ישראל, ולכן החליט לערוק ולברוח. אך נניח שהיה הולך וקורא את קריאתו, איזה הד היה לה? היו מושכים בכתפיהם וממשיכים במעשיהם. ככלות ארבעים הימים היו נבלעים באדמה, אות לבני מרי, והיה מתברר למפרע שחשש שוא חשש, ולא התעורר כל קטרוג על העם. אדרבה, יכול היה להשתמש בעגשם כאזהרה לישראל. מסופר על סוחר יהודי המתגורר בסין שהחליט לייבא בעצמו סחורות מאירופה. הפליג ויצר קשרים עם יצרנים וספקים, ולפני שובו נסע לראדין לקבל את ברכת החפץ חיים. הציג עצמו, כי הגיע מסין. סין, קצה העולם... - מה נשמע בסין? התע-ניין החפץ חיים. נאנח היהודי: העניינים יגעים. היהודים מפוזרים. אין חינוך יהודי, אין שחיטה כשרה, יש ניסיונות קשים בשמי-רת השבת, השם ירחם. החפץ חיים לא התפעל, וענה: צרתכם צרת רבים בדורנו. בקהילות רבות, מאוסטרליה ודרום אפריקה ועד לדרום אמריקה וצפונה, זה המצב. חיברתי עבורם את ספרי "נדחי ישראל". קח עמך כמה ספרים, תפיץ אותם בסין. הם מו-רים איך להחזיק מעמד בתנאים הקשים. - ומה עוד נשמע בסין? חזר החפץ חיים על שאלתו. תמה היהודי. על מצב היהודים כבר סיפר, על מה יספר עוד. הפטיר, מזה כמה שבועות יצאתי משם... - ולפני שהפלטת, על מה דיברו שם? על מה דיווחו העיתונים? שאל החפץ חיים. ענה: הסינים בנו סכר ענק שלצורך בנייתו פונה עמק שלם מהתיישבות חקלאית. אך הסכר נבנה ברשלנות ומסת המים הכבירה ערערה אותו. הוא קרס, ומאה אלף סינים טבעו למות. החפץ חיים הזדעזע: אוי ואבוי, מדת הדין מתוחה עד לסין הגיעה. הרב, תמה היהודי, האם אפשר לשאול שאלה? בוודאי! כשסיפרתי על מצבם העגום של היהודים, הגיב הרב בה-שלמה. וכשסיפרתי על טביעתם של איכרים סינים, מזדעזע הוא כל כך? ברכות יחולו על ראשך! אמר לי, בורשה היית? בוודאי לראדין מגיעים דרך ורשה. כמה יהודים גרים שם, ומה חלקם באוכלוסיה? תמה היהודי אך ענה: מספרים שכשלוש מאות אלף יהודים מתוך כמיליון תושבים. כן, אשר החפץ חיים. כך אומרים.

"ישראל עם קרובו", ממש קורבה יש לו עממה, ובניו הם, והיינו לשארית נחלתו, לשון "שאר בשר" וסו"ס הם נחלתו, ומה אומר, אם אענישם הרי הכאב עלי, כדכתי' "בכל צרתם לו צר", כתי' לא באל"ף, (לומר שצערם מגיע) אליו... וקריין בוא"ו 'לו צר', כדכתי' (שופטים) "ותקצר נפשו בעמל ישראל" לפי שאינו סובל צערם וקלונם, מפני שהם שארית נחלתו. כך יתנהג האדם עם חבריו, כל ישראל הם שאר בשר אלו עם אלו, מפני שהנשמות כלולות יחד, יש בזה חלק מזה, ובזה חלק מזה, ולכך אינו דומה מרובים העושים את המצוה וכ"ז מפני כלולתם. ולכך פירשו רז"ל על הנמנה מעשרה ראשונים בביהכ"ס, אפילו מאה באים אחריו, מקבל שכר כנגד כולם מאה ממש כמשמעו מפני שהעשרה כלולים אלו באלו, הרי הם עשר פעמים עשרה - הם מאה, וכ"א כלול ממאה, א"כ אפילו יבואו מאה, הוא יש לו שכר מאה. (ואגב, מי שיזכה ביוה"כ להגיע מעשרה ראשונים וכ"ש אם זה במנין של כמה מאות, אין לתער ולשער את השכר העצום שזוכה ביום כזה). וכן מטעם זה "כל ישראל ערבים זה לזה" מפני שממש יש בכל אחד חלק אחד מחבירו, וכשחוטא האחד פוגם את עצמו ופוגם חלק אשר לחבירו בו, נמצא מצד החלק ההוא, חבירו ערב עליו, א"כ הם שאר זה עם זה. ולכך ראוי לאדם להיות חפץ בטו-בתו של חבירו, ועינו טובה על טובת חבירו, וכבודו יהיה חביב עליו כשלו שהרי הוא - הוא ממש. ומטעם זה נצטוינו "ואהבת לרעך כמוך", וראוי שירצה בכשרות חבירו ולא ידבר בגנותו כלל ולא ירצה בו. כדרך שאין הקב"ה רוצה בגנותינו ולא בצערינו, מטעם הקורבה, אף הוא לא ירצה בגנות חבירו ולא בצערו ולא בקלקולו וירע לו ממנו, כא' הוא ממש היה שרוי באותו צער או באותה טובה. עכ"ל.

וכמה עומק מונח בדבר הזה, כאשר אדם מבין שמצב הזולת נוגע אליו כי 'הנשמות כלולות יחד'. ואף שקל לחשוב כן לגבי חברותא קרוב, או שכן נעים הליכות. אבל קשה מאד לחשוב זאת, כלפי איש מריבות ותככים, ושכן טרדן ומציק, או כלפי סתם אדם שיש אחריו קופה של שרצים, ובפרט אם דעתו חלוקה ושונה ממני בתכלית, וכ"ש כלפי חוטא מזולזל במצוות ומקורר מיר"ש, וק"ו כלפי עמך, חילונים, עבריינים, וזוללי תאוות עוה"ז, שרבים מהם עדיין בגדר קרובים לנו, ואחינו בשרינו הם ממש, וכיון שכולם כנוף אחד זה כולל על כרחינו גם חלקים מקולקלים אלו, לכן שומה עלינו לרצות בטובתם, ולהתפלל על שובם בת-שובה שלימה אליו יתברך ג. והנה ע"י מחשבה כזאת יוכל אדם להתגבר על הגאוה אשר היא שורש להרבה עבירות בין אדם למקום ובין אדם לחבירו (יעוין שערי קדושה, ח"ב שער ד'). כי כל גאוה נובעת מהרגשת יחידנות ושלמות באיזה תחום, אבל אם כולם גוף אחד, א"כ כל בעיה שאני רואה אצל הזולת בעצם היא בעיה פרטית שלי, כי כולנו גוף אחד, וא"כ מה אני עדיף עליו בזה שזה לא מתראה אצלי, סוף סוף, נשמתי שקשורה ואחוזה בכל נשמות ישראל, נפגמת מהחסרון שמתגלה אצל חברי. ואי בספה"ק שאם אדם רואה פגם אצל השני, הוא משום שמשמים רוצים שהוא עצמו יתעורר ויתחזק בנקודה זו, וע"י שהוא יתקן בדקות, אצל החבר יתוקן עצם החטא. ולכל הפחות יתפלל עליו שהקב"ה יעוררו בתשובה, וישוב מדרכו הרעה. וכמש"כ החזו"א שמדרכי החסד והעזרה לזולת הוא התפילה עליו שהקב"ה ישלח לו מזור ותעלה לבעייתו. וזהו שמצינו שכל גדולי ישראל מזוככים במידותיהם באופן שלא ניתן לתיאור, ורואים עליהם

אמר גא, אילו היית רואה אדם עומד בכיכר העיר ונואם באידיש, אל מי היית מבין כי הוא פונה? מה השאלה, ליהודים העוברים ושבים. אבל בעצמך אמרת שאינם אלא מיעוט. חייך: אכן, הגויים הם הרב, אבל אינם מבינים אידיש. אם דבר באידיש, ליהודים דבר. כדברייך! הנהן החפץ חיים. הלא תבין, שיטפון הגורף מאה אלף יצורי אנוש, "מי במים", השם ירחם, שפת שמים הוא. איתות ממרום. אך מי מבין אותו, מי יתבונן בו ומי יזדעזע ממנו?! הסינים, הם אינם מבינים שפה זו! אם כן, אל מי פנו, למי אותתו? לנו! אבל אנו, בראדן אנו, ומהיכן נדע על האותות, איך נשמע את הנאום השמימי. הביאוך הנה על מנת שתספר לי עליו! זה המבט הנכון, המפכה. מבט של החפץ חיים זצ"ל. זה מה שהיה קורה אילו מילא יונה את שליחותו. אף לא אחד היה שומע לו, אבל הקדוש ברוך הוא אכן ביקש שבני נינוה ישובו בתשובה. ולכן, לכאורה, אין סיכוי, לכן ברח יונה. ירד בספינה, והתרגשה סערה. המלחים קראו איש לאלהיו, ולשוא. יונה התגלה בירכתי הספינה וסיפר את סיפורו, וחרדו חרדה גדולה. הורידוהו לים, ושקט מיד. העלוהו, והסערה התחדשה. הורידוהו שוב, ובלעו הדג. וייראו האנשים יראה גדולה את ה' ויזבחו זבח... וידרו נדרים" (יונה א-טז). התפלל יונה ממעי הדגה, והקיא את ליבשה. שב ונצטוה, והלך. קרא קריאתו, "ויאמינו אנשי נינוה באלקים". כתב הרד"ק: כי אנשי האניה היו בעיר והעידו עליו כי הטילוהו אל הים וכל ענינו כאשר היה, לפיכך האמינו בנבואתו ושובו בתשובה שלמה. הרי לנו, שכאשר האדם מנסה להתחכם על רצון הקדוש ברוך הוא, "יושב בשמים ישחק, ה' ילעג...", ואדרבה, על ידו יסובב את עצתו ביתר שאת ועז. דווקא בגלל מה שארע ליונה מחמת בריחתו, גרם לאנשי נינוה להאמין לו ולשוב בתשובה. זהו שאמרנו, אין יכולת לאדם לברוח מה', ואדרבה - אם ינסה לברוח יתכן שיתקרב יותר אל רצון ה' בבריחתו.

(והגדת)

הסגולה העצומה לזכות לגמר חתימה טובה

הגמרא במסכת ראש השנה (י"ז): מספרת על רב הונא שהיה חולה ורב פפא בא לבקר אותו. כשראה את מצבו אמר לבניו: "אבא שלכם נפטר! אם אתם רוצים לעזור לו - תגידו 'יושב בסתר עליון', תדליקו נרות, תזמינו את האוטו של החברא קדישא, תלבישו לו תכריכים מפשתן, מהרו לבית העלמין כדי שתספיקו לקבור אותו לפני השקיעה". בניו של רב הונא מיהרו לעשות כדברי רב פפא, כשלפתע התעורר ה"מת" לתחיה ושאל: "אנחנו ממהרים לקבור אותך לפני 'מה אתם עושים לי?'". "אבא!" - השיבו הילדים - השקיעה... ורב הונא, שהבריא, קם ממיתת חוליו והלך לבית המדרש. רב פפא התבייש מאוד לראותו: חבר חולה. אתה בא לבקר אותו, ובמקום להציע לילדיו להתקשר למד"א ולהזמין רופא, אתה מציע להם להלביש את אביהם בתכריכים ולהזמין 'חברא קדישא' שיקברוהו באדמה? כך מתנהגים עם חבר חולה? רב הונא, שראה את מצוקתו של רב פפא ואת הבושה שכיסתה את פניו, פנה אליו ואמר לו: "אין לך ממה להתבייש. אתה צדקת! באמת כבר הייתי מת! אבל כשעליתי למעלה, הקב"ה התערב בדיון ושאל: 'האם מיום שהגיע רב הונא לגיל חינוך היה מעביר על מידותיו או שהיה מחזיר מנה אחת אפיים לכל מי שפגע בו?' פתחו את 'התיק שלו' וראו בוודאו שפעם אחת מישהו דרך לו

על הרגל רב הונא אמר לו "תודה רבה". בפעם אחרת שמישהו העליב אותו, רב הונא אמר לו: "תזכה למצוות". גם בפעם נוספת שמישהו פגע בו, רב הונא אמר לו: "כפרת עוונות". וכך ממשיכים ורואים לאורך כל ימיו ושנותיו של רב הונא שכל אימת שמישהו הרגיז אותו או בייש אותו - הוא שותק, מוותר, מעביר על מידותיו. אמר הקב"ה: "היות והוא וויתר לאחרים, גם כאן בבית דין של מעלה, נוותר לו. תחזירו לו את הנשמה..." שנאמר (מכילתא, ז, יח): "נושא עוון ועובר על פשע!" למי נושא עוון למי שעובר על פשע, רב הונא נתן לנו מתנה, מתנה גדולה! לולי המתנה הזאת - איך היינו יכולים לגשת ליום הדין? מי יכול לעמוד בדין עם כל העבירות שיש לו באמתחתו? אלא שלמזלנו רב הונא לימד אותנו שיש מסלול "עוקף עבירות"... למסלול הזה קוראים: "כל המעביר על מידותיו". אם אני מוותר - הקב"ה מוותר לי! כדאי לנצל את המסלול הזה שקיבלנו מרב הונא במתנה. הבה נקבל על עצמינו לפחות פעם אחת ביום לוותר! גם אם מישהו פגע בנו - להעביר על המידות, לא לכעוס עליו, לא לענות לו, לוותר! ואז נזכה - מידה כנגד מידה - ל"מעבירים לו על כל פשעיו",

[משכן שילה]

אינו מתפייס בג' פעמים

נאמר במסכת יומא פ"ז ע"ב דף כל המבקש מחילה מחבירו אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים, וכן נפסק בשו"ע ח"א (סימן תר"ס"א) ואם אינו מתפייס בג' פעמים אינו זקוק. לו יש להסתפק מה הכוונה, בזה האם הכוונה של אינו זקוק לו הוא שנכפר לו החטא למרות שחבירו לא נתפייס. שמעתי ממו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל שהכוונה היא שלא יענש על כך שלא פייסו אלא נחשב מעתה לאנוס, אבל החטא נשאר במקומו. ומה שכתב המשנ"ב (שם) ס"ק ה' ואם רצה לפייסו יותר רשאי אם אין שם בזיון התורה, הכוונה שאין בזה משום מכשיל את חבירו, אבל החטא לא נתכפר (קו ונקי ח"א ס' קעה).

[פניני אי"ש]

"על חטא שחטאנו לפניך בהרהור הלב"

מסופר על שלמה המלך (מלכים א' ג') שחלם חלום בגבעון. בחלומו, נגלה אליו הקדוש ברוך הוא ואפשר לו. שלמה לא את זכות הבחירה להחליט איזו מתנה חפץ לקבל מאת הבורא. "שאל מה אתן לך" - אמר לו ה' בקש עושר, נכסים או כבוד וגדולה, כי אם "לב שומע לשפט להבין בין טוב לרע". למה ייחל שלמה המלך? לקבל את עזרת האלוקים בהבחנה בין טוב לרע. תגובת הקב"ה אליו היתה: "יען אשר שאלת את הדבר הזה... הנה עשיתי כדברייך... וגם אשר לא שאלת נתתי לך, גם עשר, גם כבוד". ה' יתברך העניק לשלמה גם את מה שבקש, וגם הוסיף לו אוצרות חנם של נכסים גשמיים, בעבור משאלת הלב הרוחנית שלו. רבי יחזקאל אברמסקי עורר את התמיהה על ענין זה בשאלו: מאי רבותיה דשלמה? לו יציר, כי בן תורה ממוצע, ישאל על ידי הקב"ה: "במאי בעת טפי, בעשרו של רוטשילד או בחכמתו של הגר"א מוילנא?! הן אין כל ספק, כי יעדיף להתעשר בחכמת התורה ולא בממון. פשוט הדבר שלא יהסס וישיב כהרף עין: "חכמתו של הגר"א!" אם כן, מאי רבותיה דשלמה המלך? מתרץ

רבי יחזקאל כמובא בספר "מלך בפי"ו: שלמה המלך השיב את בחירתו מתוך חלום! ותשובה שכזו שבאה בחלום, היא תשובה כנה ואמתית, המשקפת רצון פנימי ואמיתי של האדם. בחירה כזו הבאה בחלום היא טהורה מכל נגיעות וחפה משקולים זרים! מה שאין כן, שאדם עונה זאת בהקיץ, יתכן ובשקול הדעת שלו מערבות פניות חיצוניות, ואין זה דוקא רצונו האמתי! , עליו יש לומר ודוי. משמעות חדשה למילים "הרהור הלב"

[זה השער להשם]

יסוד ושורש התשובה - ומי שיכול לזבוח יצרו על ידי התורה הוא העיקר

הריני מאשר קבלת מכתבו ... יסוד ושורש התשובה אינה תלויה בצומות וסיגופים, וכמו שכתב הרמב"ם פרק שני מהלכות תשובה "ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשה עוד, ויתנחם על שעבר. " ובנודע ביהודה אורח חיים סי' ל"ה איתא " באמת אין התענית רק דבר טפל לתשובה, ועיקר התשובה היא עזיבת החטא, וידוי דברים בלב נשבר, חרטה בלב שלם, התקרבות לאהוב את הבר-רא, והיינו תשובה שישוב אל ה' וירחמהו ... אבל שאר דברים תעניות וסיגופים אינם עיקריים ... אבל מי שיכול לזבוח יצרו על ידי התורה שכבר העידו חז"ל שאם אבן הוא נמוח ... התמדת התורה הוא העיקר. " ואמנם חיוב לימוד התורה לא נאמר רק לבעלי תשובה, אלא כל יהודי ובכל מצב שהוא נמצא חייב לק-בוע בכל יום זמן לתורה, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה " כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין אפילו עני המתפרנס מן הצדקה ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה ". והנה כשאדם זוכה לה-גיע לתכלית התשובה וכל הזדונות לכל מדרגותיהם וקל וחומר השגגות לכל מיניהן מתהפכות לזכיות גמורות, הרי לא רק שאין מקום לעצבות ולמרירות, אלא להיפך היא צריכה להשפיע על הנפש שמחת אמת ונועם זיו קודש וחדות ה' היא מעוזה. ומעתה למקרה שלפנינו ...

יוסף שלו' אלישיב

(מכתבי הגר"ש אלישיב זצ"ל)

מאותה סיבה שאדם יודע לאכול הוא צריך לדעת לעשות תשובה!

בשבוע שלפני יוה"כ נכנסו רבני ישיבת 'גאון יעקב' למעונו של רבינו מרן הגרא"ל שטינמן זצקו"ל, ושאלוהו בשם בחורי הישיבה 'כיצד עושים תשובה?' השיב להם מרן 'מודה ועוזב ירו-חם'. ואולם המשגיח הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א, אמר לרבינו זצקו"ל דמסר כזה היו מבינים בדורות הקודמים, אך בדור שלנו צריך להסביר את הדברים. נענה מרן ואמר "האם לאכול הם יודעים?", ומדוע א"כ צריך להסביר להם כיצד לע-שות תשובה? וניסו רבני הישיבה לומר 'לאכול זה תאוה', ולכן הכל יודעים זאת. אך למרות זאת, לא קיבל רבינו את דבריהם וחזר ואמר להם, כמו שאדם יודע לאכול, כך הוא צריך לדעת כיצד לעשות תשובה! וכשיצאו הרבנים מצאו שדברי מרן זצקו"ל מפורשים במדרש [ילקוט שמעוני, סו"פ נצבים] על אליהו הנביא

'פעם אחת הייתי מהלך ומצאני אדם אחד, היה מתלוצץ ומלעיג בדברי, אמרתי לו מה תשיב ליוצרך ביום הדין, אמר לי בינה ודעה לא נתנה לי שאקרא ואשנה, אמרתי לו בני מה מלאכתך, א"ל צייד, ואני אמרתי לו מי למדך שתטול פשתן ותארגנו מצודות ותשליכה לים ותעלה הדגים מן הים, אמר לי בינה נתנו לי מן השמים, אמרתי לו מה ליטול פשתן ולארוג מצודות, להשליכה לים, להעלות בה דגים מן הים נתנו לך דעה ובינה מן השמים, לדברי תורה שכתוב בהם 'כי קרוב אליך הדבר מאוד' לא נתנו לך בינה ודעה מן השמים? וביאור הדברים הוא שאמר אליהו הנביא לאותו יהודי דהכל תלוי כמה הדברים נוגעים לך 'בחיים', כמו שלגבי פרנסתך המוכרחת לקיומך יש לך שכל ובינה אפילו בדברים קשים ומסובכים, כ"ש לגבי התורה שכתוב בה 'כי קרוב אליך הדבר מאוד', אם תרגיש שבלעדיה אין לך חיים ובה תלוי קיומך, יהיה לך את הדעה והבינה ללומדה ולהגות בה. וזה מה שאמר רבינו מרן זצקו"ל לגבי מצות התשובה, דכמו שלאכול אנו יודעים כי בזה תלוי חיינו, כך גם תשובה, אם נזכור שתשובה היא בגדר 'פיקוח נפש' בשבילינו שהרי 'ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניך', ממילא נדע כיצד לעשות תשובה!

[שיעורי ליל שישי]

פרקליט ליום הדין

חז"ל (ראש השנה יז ע"ב) לימדונו, כי בעת אמירת י"ג מידות - "אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו. מלמד שנתעטף הק-דוש ברוך הוא כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם". השל"ה הקדוש מביא את שאלת הגאונים על דברי הג-מרא, שהרי לכאורה אומרים אנו פעמים רבות י"ג מדות, האם תמיד אנחנו נושעים? משיבים הגאונים: הגמרא אינה אומרת 'יאמרו לפני כסדר הזה', אלא "יעשו לפני כסדר הזה". אם כלל ישראל ינהגו באותן מדות של רחמים שנוהג השי"ת, אזי ייווש-עו. חז"ל אומרים שהקב"ה "נתעטף כשליח ציבור", היינו שהוא כביכול התעטף בטלית. וכי מה צורך היה להשי"ת להתעטף בט-לית? וכי הוא בא ללמד את משה רבינו כיצד מתעטפים בטלית? יודעים אנו כי כאשר ציוה השי"ת על עשיית המנורה, התקשה בה משה רבינו עד שהיה צורך להראות לו כיצד לעשותה. אבל מי אינו יודע כיצד מתעטפים בטלית? אלא ברור כי אין הכוונה לטלית ממש, אלא יש כאן רמז למידותיו של הקב"ה, להנהג-תו כפי שהיא נראית לעיני בני אדם. השי"ת הראה למשה רבי-נו, כי אם ילכו במדות הרחמים בהן הוא מנהיג את העולם, יזכו שהנהגה עמהם תהיה אף היא הנהגה של רחמים. הגמרא (ראש השנה יז ע"א) מספרת: רב הונא בריה דרב יהושע חלה, והגיע רב פפא לבקרו. ראה רב פפא שרב הונא נוטה למות, והורה להכין לו התכריכים. לבסוף הבריא רב הונא, ורב פפא התבייש להיראות לפניו. לבסוף הגיע אליו רב פפא. אמר לו רב הונא: באמת לא טעית, אכן הגיע זמני למות, אבל השי"ת אמר לבית דין של מעלה שלא ידקדקו אחרי מעשי, כיון שגם אני לא מע-מיד על מידותי ממשיכה שם הגמרא ואומרת: "שנאמר: 'נושא עוון ועובר על פשע', למי נושא עוון? לעובר על פשע. 'לשארית נחלתו', אמר רבי אחא בר חנינא: אליה וקוץ בה, לשארית נחלתו ולא לכל נחלתו, למי שמשים עצמו כשיריים". הקב"ה אינו סולח

השטן: "הוא לא יכול? אני בעצמי ראיתי ביום כיפור עד כמה הוא יכול". נמצא, שכדי שיוכל במשך השנה ללמד קטגוריה על ישראל - ביום כיפור הוא מלמד עליהם סגוריה...

אני לא הולך לדאוג לשטן, אבל, כל אדם לעצמו צריך לידע כי באמת הוא יכול: אתה יכול להתפלל, ראית בעצמך, נעילה התפללת טוב? אם כן מדוע מנחה היום אינך מתפלל כראוי? הלא הבחנת בעצמך שהנך מסוגל!

(יחי - ראובן)

יום כיפור - שמחה עצומה

מסופר על מגיד אחד שהיה דורש במרה שחורה, ופעם הגיע לקהילתו של רבי מאיר מפרמישלאן זצ"ל, וביקש לדרוש בשבת. דחהו רבי מאיר ואמר לו "תבוא ביום ראשון". תמה המגיד "ומדוע למגיד פלוני כן נתת לדרוש בשבת?! ענה לו ר' מאיר בשנינות " שבת היא מכנסת אורחים גדולה. שהרי מגיע יום טוב והשבת נותנת לו את תפלותיה, מגיע יום כפור והיא נותנת לו גם את הסעודות: ואילו כשמגיע תשעה באב, היא אומרת לו תבוא ביום ראשון... ויש להבין מדוע באמת, מה נשתנה צום כפור מתשעה באב ושאר תעניות שאינן דוחות את השבת? לפני שנענה על שאלה זו, עלינו להבין: מה מהותו של יום הכפורים? למביט מהצד, הדבר מאוד מבלבל. מצד אחד היום מבהיל, מצד שני, בחז"ל מבואר כי "לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב ויום הכפורים". אולם, אפשר להניח יסוד שישנה בתכלית את הסתכלותנו על יום הקדוש יום הכפורים, ויהפוך אותו מיום שאנשים מעדיפים להירדם בו ולקום במוצאי הצום לבניית הסוכה, ליום שמחכים לו בכליון עינים. יום קדוש זה שונה במהותו מכל שאר התעניות. הם, תכליתם ומטרתם לעינוי גרידא, שהאדם יחוש מעונה, ויזכור החורבן וכדומה, ואילו יום הכפורים הרבה מעבר לכך. העינוי בו אינו משמש כמטרה, אלא אמצעי כדי לכפר על החטאים של השנה כולה. כדי להסביר זאת, אמשיל משל: גנב גדול נתפס וגזר עליו המלך גזר דין מות. כשהוא כבול בנחשתיים, העלוהו לגרדום והתליין החל לכוון החבל סביב צווארו. והנה רגע לפני ששטם התליין את הקרש שתחת רגליו נשמעו קריאות עצרו! עצרו!. למקום נכנס בשעטה רץ רוכב על סוס עם אגרת דחופה מאת המלך. התליין הרים את הכיסוי השחור מעל ראשו, קרא את דבר האגרת, ופנה אל הגדון הרועד: "הרצונך לצאת לחפשי?". הגנב הנהן נמרצות כלא מאמין. הוא לא ידע אם מתכוון הוא ברצינות, או שחפץ הוא להתל בו ברגעיו האחרונים. "המלך מסכים לחון אותך, בתנאי שתצום יום אחד ותבקש סליחה", הורה התליין בפקודת המלך. הגנב כמובן נאות בשמחה רבה להסדר הקל, והרצועה הותרה מעל צווארו, כשהוא שב לביתו בגילה ובריקוד. יום הצום שצם הגנב כדי לכפר על חטאו, היה עבורו יום שמחה ועונג, שהרי ביום זה העניק לו המלך אפשרות לכפר על עונש מות בצום של יום אחד! צער הצום, התגמד לעומת המוות המרקד מול עיניו. כל רגע באותו יום צום, היה לו למשיב נפש, בידעו שבכך הוא מציל ופודה ממות נפשו. כן, גם אנו לפעמים חוטאים בעוונות שהעונש עליהם הוא מיתה או חולי, והקב"ה מעניק לנו הזדמנות פז ומתנת חנם. כל תיאור יחוויר מול עצמת יום הכפורים 'נפלאה, ששמה המתנה המדהימה הזו. אם היינו מכירים בגיהנם הגלום בכל

לכולם, רק למי שמשים עצמו כשיריים. ראיתם פעם בסעודה את ה'שיריים'? אני לא מדבר על 'שיריים' של אדם צדיק, אלא שיריים של אנשים רגילים, שמוותירים מהאוכל בסוף הסעודה, ומשליכים אותם לפח. כך נראה אדם שמשים עצמו כשיריים. זו לא מליצה, אלא מציאות. לדידו, שיזרקו אותו לזבל...לאדם כזה - הקב"ה נושא עוון. אכן "כל המעביר על מידותיו, מעבירין לו על פשעיו". זה ממש פלאי פלאים. אוצר שאפשר לזכות בו. בחז"ל אין גוזמאות ואין מליצות. זו המציאות. אדם שאנשים פוגעים בו, מציקים לו, והוא אינו מדקדק לנהוג באותה מידה למצעריו. הוא מניח מידותיו והולך לו. יורקים לו בפנים והוא אומר שזה גשם... לאדם כזה, מעבירים על כל פשעיו. סיפרו לי על האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, שהגיע אליו יהודי פשוט ביותר והרבי נהג בו בכבוד מופלג. הלה לא היה איזה 'צדיק נסתר', אלא נראה כרחוק מצדקות בכלל. ילדיו של הרבי תמחו לפשר הנהגתו, וכל הזמן ביקשו לדעת על מה ולמה זוכה אותו יהודי לכבוד גדול כל כך. עד שנתגלה הסוד. התברר כי אותו יהודי היה מנוול גדול, הוא רצה למסור את הרבי לשלטונות. הוא הכין מכתב לשלוח לשלטונות, אבל כדי להסתיר את מעשיו, הוא כתב גם מכתב לרבי. היה נס משמים, שהתחלפו לו שני המכתבים, וכך מכתב המסירה במקום להגיע לשלטונות, הגיע אל הרבי... כאשר ראה הרבי כי הלה רוצה למסור אותו, הוא ביקש להעביר על מדותיו, ובמקום להשליך אותו מכל המדרגות, כפי שהיה ראוי לנהוג עם אדם מושחת כמותו, החל לנהוג בו בכבוד מלכים. אבל לא צריך להרחיק לכת עד כדי כך. לכל אחד מאיתנו יש עסקים עם שכנים, עם קרובים. כאן השכן עושה רעש או מלכלך את המדרגות. זה ממש מוציא מהכלים. אבל מי שמעביר על מידותיו, מראה לאותו שכן סבר פנים יפות. מקבל את פניו בשלום עליכם לבבי. מתעניין בשלומו ובשלום ילדיו במאור פנים. צריך להיות מלאך בשביל זה, אבל מרוויחים רווח שאין דומה לו: מעבירים לו על כל פשעיו! לזה התכוונו חז"ל באומרם: "יעשו לפני כסדר הזה". לא די לומר י"ג מידות של רחמים, אלא יש לנהוג במדות אלו, ואז זוכים למתנת חנם מהש"ת.

[יחי ראובן]

סגוריה שהיא קטגוריה

ר' איצלה פטברבורגר זצקו"ל שואל שאלה:

ביו"כ אין רשות לשטן לקטרג. אולם במדרש מובא יותר מכך, שביום כיפור בא השטן לפני הקב"ה ואומר לו: עם קדוש יש לך, ממש מלאכים - אין בהם לא קנאה לא שנאה, לא לשון הרע. מתפללים, צמים, עושים תשובה, ממש כמלאכי השרת! שואל ר' איצלה - אין לשטן רשות לקטרג בסדר, שישתוק, מי ביקש ממנו לומר סגוריה? יש הבדל רב בין לא לומר קטגוריה לבין ללמד סגוריה. שינושך את השפתים וישתוק, מי ביקש ממנו לומר דברי שבח על עם ישראל? מה לשטן ולסגוריה?! אומר רבי איצלה: זו קטגוריה לא סגוריה. כיון שהשטן אינו יכול לקטרג, מה הוא עושה? מתחיל לומר: "איזו תשובה! איזו תפילה! ממש מלאכים, ממש מוראדיג". מה קורה אחרי שבוע, אחרי חודש? אדם נכנס להתפלל, אומרים לו: "מדוע אתה נראה ככה, חולם בתפלה? מדוע התפלה נראית כך?", אומר הסגור: "מה אתה רוצה ממנו, הוא איננו יכול, יש לו יצר הרע". אומר הקטגור,

השגגות? הרי מבקשים סליחה על כל מה שעווינו פשענו וחסאנו, שזה כולל גם מרד ומזיד. כן צריך להבין את הפסוק 'שובה ישראל כי כשלת בעוונך', האם 'בעוונך' זה 'כשלת'? הרי 'בעוונך' זה מזיד. אלא הפירוש הוא, שהכוח של יום כיפור צריך להרים את האדם לדרגה כה גבוהה עד כדי כך שיתכחל על כל החטאים שלו כמו שגגה, כמו שכאשר אדם מסתכל על כל מה שעשה בעודו ילד קטן הוא מרגיש זה לא הייתי אני, הייתי אז ילד קטן (אף שגם על מה שאדם עשה בקטנותו זקוק הוא לעשות תשובה וצריך לשלם על כך), כן ביום כיפור צריך להיות במצב שכל החיים הם 'כשלת בעונך', הם שגגה אחת גדולה שהאדם אינו יודע איך הגיע למצב הזה. עומק הרעיון של יום כיפור הוא ה'לפני ה', זה כל מעוזו של היום. הגמרא אומרת שביום כיפור אין לשטן רשות להשטין, רק שס"ד ימים יש לו רשות, ימים יוצרו ולא אחד בהם. הרעיון בזה שאין שטן ביום כיפור הוא, שזה כמו בעולם האצילות, בעולם העשייה הרע מרובה על הטוב, הכל מעורב, בעולם היצירה כבר פחות, ובעולם הבריאה יש יותר חלקי טוב, אולם בעולם האצילות אין כלל רע, ביום כיפור אין בכלל שטן, נמצאים בעולם יותר גדול. וזה עומק ענין כניסת הכהן גדול לבית קדשי הקדשים, כי בית קדשי הקדשים נקרא הגן עדן שלמעלה, כסא הכבוד, לפני ה', והתפקיד של יום כיפור הוא להגיע ללפני ה', וכדי שנוכל להגיע ללפני ה' ניתן לנו כוח התשובה.

(המלקט)

"מי יחיה ומי ימות"

שאל רבינו מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן שליט"א: בפיוט ונתנה תוקף כשאומרים את המילים מי יחיה ומי ימות יש רגש גדול בקהל ואנשים רבים בוכים בכל מילה בקטע זה ולכאורה תמוה מילא במי ימות בוכים שהרי אף אחד לא רוצה למות אבל במי יחיה מה יש לבכות הרי כל אחד רוצה לחיות. וכששאלו שאלה זאת את רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א אמר שיש לבכות גם במילים מי יחיה "שהרי יש הרבה שחיים כמו מתים וצריך הרבה גם לדעת איך צריך לחיות" ונהנה מרן ראש הישיבה מביאור זה.

(דרך שיחה)

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם לפני ה' תטהרו."

יום הכיפורים סגולתו בטהרתו, והמטהר הוא בורא עולם בכבודו ובעצמו. מדוע צריכים אנו כביכול להטריח את בורא עולם לטהרנו, ומדוע שלא נעשה זאת אנו בעצמנו? כדי להבין זאת עלינו להתבונן היטב במהות היום והבנתו לעומק. הנה הרמב"ם בביאורו על מהות היום כותב כך: "יום הכיפורים זמן תשובה לכל, ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל. לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכיפורים" (הלכות תשובה ב, ז). לכאורה לפי דברי הרמב"ם, מה התחדש ביום הכיפורים? הלא כל יום מצווה היהודי לשוב, כמו שנאמר בנביא: "שובה ישראל עד ה' אלוקיך" (הושע י"ד ב). (התשובה לכך, מבאר אחד המפרשים: אכן, כל השנה נדרש החוטא לשוב מעצמו אל בוראו לתקן את מעשיו ולשוב מדרכו הרעה (וזה כשלעצמו חידוש גדול הוא, כלומר, עצם זה שיש אפשרות לתקן ולמחוק לחלוטין את הקלקול והנזק שהאדם עשה ע"י תשובה כראוי), ובפרט בעשרת ימי התשובה המסוגלים באופן מיוחד לתיקון המעשים. אך יש אשר התנהגו

חטא, היינו מעריכים מעט את שוויה האדיר של תשורה זו. ואמרו חז"ל שאפילו אם היה יום כיפור פעם בשבעים שנה, היינו צריכים לרקוד משמחה. אומר לנו הקב"ה צומו לפני יום אחד בשנה ועשו תשובה, ואני אמחק ואעביר חטאתכם, שלא תסבלו לאחר מיתה מעינוי הגיהנם הקשה. אם כן, צום זה עבורנו הוא עונג או עינוי? עונג! ואדם שהנאה היא לו לצום בשבת, כגון שהאכילה מזיקה לו, הלכה היא שלא יאכל, כמבואר בשלחן ערוך (סימן רפ"ח) כאשר נבוא ליום כיפור בהכרה ובתחושה כי יום זה הינו הזדמנות עבורנו הצום יעבור בקלות,

(המלקט)

יום הכיפורים הוא "נורא ואיום" אך הוא גם יום שמח בעוצמה בלתי רגילה!

בגמ' תענית (ל,ב) אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכפורים. בשלמא יום הכפורים - משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות - בגמ' מבואר שלא היו לנו יו"ט יותר מיוה"כ! מדוע? מבארת הגמ' שיש ביוה"כ שתי סיבות רציניות לשמחה. א) זה שזוכים לסליחה ומחילה גורם שמחה טבעית לאדם. משל לאדם מטונף בגופו ומלבושיו בכל מיני לכלוך מיאוס וטינוף, ועמוס משאות טינוף לעייפה. והנה יום אחד עבר רחיצה רצינית לגופו, וכיבוס לכל מלבושיו והמשא המטונף נעלם, כמה רעננות ושמחה הוא ירגיש! כך ביוה"כ כשזוכים לרחיצה וכיבוס מכל כתמי החטאים השמחה פורצת בצורה טבעית! ב) יום שניתנו בו לוחות שניות! כל לימוד התורה - עומקי התורה בנגלה ונסתר, ועשיית המצוות שיש לנו אלפי שנה הוא מקבלת התורה של בעלי תשובה שזכינו ביוה"כ בקבלת הלוחות השניות. מי חשב שיוה"כ הוא כמו יום שמחת תורה! כמה שמחה יש ביום שמחת תורה! שמעתי שדרשן אחד הביא מעשה בזמן הב"ח שהיו עושים ריקודים בליל יוה"כ ונדחק לבאר מה לריקודים ביוה"כ?! ולדברינו נפלא כשם שבשמחת תורה רוקדים, אף ביוה"כ כן! ג. וכתוב במדרש (תנחומא בראשית סי' כח) ימים יוצרו ולו אחד בהם, מימים שברא הקב"ה בחר לו אחד מהם, ואיזה הוא זה יום הכפורים, שנאמר הלא זה צום אבחרהו. ומבואר שיוה"כ הוא יום היחיד שהקב"ה בחר לחלקו. כמה קדושה ושמחה טמונה בזה! ד. ולמנהג אשכנז אומרים את הפיוט האדרת והאמונה רק ביוה"כ, משום שזה זמר של מלאכים ואנו אז דומים למלאכים! ה. והבן איש חי מבאר שחמשת העינויים ביוה"כ הם משום שאין לנו צורך בהם משום שאנו כמלאכים! [כמה מרגיע שיום אחד בשנה לא צריך לרוץ לארוחת בקר או צהרים, ולשאר צרכי העולם - יום אחד כמלאך!]. ו. ה"פחד יצחק" [לגאון ר' יצחק הוטנר] מבאר שחמשת העינויים אינם לענוי, אלא שביתה מכל דבר חומרי שלא שייך לנו, ולכן זה מובא ברמב"ם בהלכות שביתת העשור! ז. בחו"ל הכהנים עולים לדוכן לברך רק ביו"ט משום שזה זמן שמחה, וא"כ מדוע עולים ביוה"כ? והביאור הוא משום שיש שמחת מחילת עוונות, "מ"ב סי' קכח ס"ק קסו]. ח. יהי רצון שנזכה לקבל את שלימות קדושת יוה"כ, ונירא ונאהב את אבינו מלכינו.

(מחזה אברהם)

ונסלח לכל עדת בני"

בכניסת היום הקדוש אומרים 'ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה'. ויש להבין, וכי מבקשים רק על

ותשובה ותפילה וצדקה

בראש השנה וביום הכיפורים אנו אומרים: "ותשובה ותפילה. וצדקה, מעבירין את רוע הגזירה". ואכן הצדקה והחסד הם מן הדברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, מלבד הקרן הקיימת לו לעולם הבא. זכאי הוא בזכותם לשנה טובה ומבורכת! אבל השאלה הנשאלת היא: תפילה ותשובה, ניחא. אפשר לקיימן מיד, בו במקום, גם ביום הכיפורים, ולהעביר את רוע הגזירה. אבל הרי הכסף הוא מוקצה, צדקה - היא תאלץ להמתין עד לצאת היום הקדוש. ומה יהיה בינתיים? אולם יש לדעת כי זו טעות מרה וגורלית! טעות לחשוב, שהצדקה נעשית בפרוטות ושקלים בלבד! לא ולא! חיוך לשני, הוא צדקה. התעניינות כנה בשלומי, ויתור פעוט (כגון על מקום ישיבה, על מחזור תפילה, על פתיחת הארון, על עליה לתורה!!) הוא צדקה וחסד בל יתוארו! וטעות לחשוב שצדקה וחסד הם רק לעניים ואביונים. גם לעשיר ולנכבד, גם לשכן ולשותף, גם לאחים ולאחיות, בין בני הזוג, בין אבות לבנים. והעברנו את רוע הגזירה - מילה טובה, חיוך קורן, עידוד ומחמאה.

(המלקט)

אמנם יום הכיפורים הוא "נורא ואיום" [כמש"כ בתפילת "ונתנה תוקף"...] אך הוא גם יום שמח בעוצמה בלתי רגילה!

א. בשו"ע (הלכות יוה"כ סי' תרי"ט), נוהגים ללון בבה"כ ולומר שירות ותשבחות כל הלילה. ולכאורה דבר הלכה זו צ"ע וכי לא היה מן הראוי שיהיה נייעור כל ליל יוה"כ יאמר וידוים כל הלילה, אך היאך שירות ותשבחות קשורים ליוה"כ?! וזה הראה לי שחסר לי ידע בסיסי מהו יום זה! נשתדל עתה להשלים את החסר.

ב. בגמ' תענית (לב), אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכפורים. בשלמא יום הכפורים - משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות - בגמ' מבואר שלא היו לנו יו"ט יותר מיוה"כ! מדוע? מבאר הגמ' שיש ביוה"כ שתי סיבות רציניות לשמחה. א) זה שזוכים לסליחה ומחילה גורם שמחה טבעית לאדם. משל לאדם מטונף בגופו ומלבושיו בכל מיני לכלוך מיאוס וטינוף, ועמוס משאות טינוף לעיפה. והנה יום אחד עבר רחיצה רצינית לגופו, וכיבוס לכל מלבושיו והמשא המטונף נעלם, כמה רעננות ושמחה הוא ירגיש! כך ביוה"כ כשזוכים לרחיצה וכיבוס מכל כתמי החטאים השמחה פורצת בצורה טבעית! ב) יום שניתנו בו לוחות שניות! כל לימוד התורה - עומקי התורה בנגלה ונסתר, ועשיית המצוות שיש לנו אלפי שנה הוא מקבלת התורה של בעלי תשובה שזכינו ביוה"כ בקבלת הלוחות השניות. מי חשב שיוה"כ הוא כמו יום שמחת תורה! כמה שמחה יש ביום שמחת תורה! שמעתי שדרשן אחד הביא מעשה בזמן הב"ח שהיו עושים ריקודים בליל יוה"כ ונדחק לבאר מה לריקודים ביוה"כ?! ולדברינו נפלא כשם שבשמחת תורה רוקדים, אף ביוה"כ כן!

ג. וכתוב במדרש (תנחומא בראשית סי' כח) ימים יוצרו ולו אחד בהם, מימים שברא הקב"ה בחר לו אחד מהם, ואיזה הוא זה יום הכפורים, שנאמר הלא זה צום אבחרהו. ומבואר שיוה"כ הוא יום היחיד שהקב"ה בחר לחלקו. כמה קדושה ושמחה טמונה בזה! ד. ולמנהג אשכנז אומרים את הפיוט האדרת והאמונה רק

באדישות מוחלטת בימים אלו כבכל השנה. יהודים אלו הם כה רחוקים ומלאים בחטאים, עד שהם אפילו לא מנסים להתחיל בתשובה ונשארים כמו שהם ישנים ונרדמים בחטאם. הנה מגיע היום הקדוש בשנה: "יום הכיפורים" כביכול בא הקב"ה בכבודו ובעצמו ודופק בדלתו של האדם החוטא כמו שנאמר: "קול דודי דופק, פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל, קווצותי רסיסי לילה" (שיר השירים ה,ב). כל מה שצריך החוטא לעשות בשעה זו הוא לפתוח את הדלת. כאשר בא יהודי ביום הכיפורים לבית הכנסת, כבר ממתין לו ריבונו של עולם. כמו, תיטהרו ("ויקרא ט"ז" שנאמר: "כי ביום הזה יכפר עליכם... לפני ה', ואז את העבודה כביכול עושה 'ל' (היהודי נמצא לפני ה', ובזכותה 'קבלת פני השכינה' הקב"ה. מצוות יום הכיפורים היא זוכה היהודי החוטא למחילה סליחה וכפרה. לכן מצפים ממנו שיתודה ויעשה תשובה. לכך מתכוונן הרמב"ם באומרו על יום הכיפורים: "זמן תשובה לכל". רעיון זה מובא בדברי ר"ע: "אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, (יחזקאל לו,כ) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם" שנאמר: מה מקווה מטהר את הטמאים, אף 'ואומר: מקווה ישראל ה' הקב"ה מטהר את ישראל". (יומא פה ע"ב). דבר זה אינו מובן לכאורה. הלא נדרש מן האדם החוטא לעשות את שלבי התשובה הבסיסיים, כמו הכרה בחטא, חרטה, וידוי וקבלה לעתיד. רק לאחר מכן יתכפר לו. מהי א"כ ההבנה בדברי ר"ע: "מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים"? התשובה היא כנ"ל. ודאי יהודי היודע את תפקידו וייעודו כאן בעולם בשעה שנפל בחטא הוא שב, כמו אדם בוגר שהתלכלך מחפש הוא מיד אפשרות לניקוי. הוא מטהר את עצמו ומגיע ליום הקדוש בניקוי מוחלט ובליבון וצחות של אישיותו. אך בשונה מכך, ילד אשר התלכלך תוך כדי משחק לא יחוש אי נוחות בלכלוך ובזוהמה. הוא ימשיך את סדר יומו כרגיל, עד למפגש עם אמו... אז היא לא 'תראה איך אתה נראה, מה קרה לך' האמא תגער בו: תסתפק בגערה, אלא היא בעצמה תנקוהו ותחליף את בגדיו. כך החוטא המרוחק והעצל אשר כבר לא מאמין בתשובה, כבר לא רואה כמה מזוהם הוא. אם הוא לא עושה את העבודה בא כביכול ריבונו של עולם בכבודו ובעצמו ביום הכיפורים ומנקה את "את צואת בנות ציון' הזוהמה של החוטא. כמו שנאמר: "רחץ ה' ד. יוצא, אם כן, שהביאור בפסוק: "כי ביום הזה יכפר" (ישעיה ד עליכם לטהר אתכם", שלא זו בלבד שהקב"ה סולח מוחל ומכפר, דבר המסור לו לבדו, אלא אף מטהר ומנקה בעצמו "מכל' תטהרו". כלומר, אף כשאתם באים לפניו 'חטאותיכם לפני ה' בזוהמת החטא, הוא מטהרכם, מפני שביום הכיפורים הבורא הוא. וכי מה לא יעשה אבא 'אביכם' אביכם שבשמים, כשהדגש על כדי להחזיר אליו ילד שהתרחק ממנו? ביום הכיפורים יורדת רוח ממרום רוח של טהרה לכיום כיפורים יום שכולו חסד - היום הקדוש בשנה. יום שבו הקב"ה עושה הכל שנשוב אליו, נושיט יד ונשוב לעצמנו למי שאנו באמת. "אמר רבי שמעון בן גמליאל היו ימים טובים להם לישראל כט"ו באב ויום הכיפורים" (תענית ל"א) יום כיפור, יום שכולו תקווה, כולו חסד, היום השמח ביותר בשנה. ביום הזה נמחלים כל עוונותינו, הכל נמחק לחלוטין. דף חדש נפתח לנו. נו, יש יום יותר שמח מזה?

(דברים טובים)

ביוה"כ, משום שזה זמר של מלאכים ואנו אז דומים למלאכים! והבן איש חי מבאר שחמשת העיניים ביוה"כ הם משום שאין לנו צורך בהם משום שאנו כמלאכים! [כמה מרגיע שיום אחד בשנה לא צריך לרוץ לארוחת בקר או צהרים, ולשאר צרכי העולם - יום אחד כמלאך!]. ו. ה"פחד יצחק" [לגאון ר' יצחק הוטנר] מבאר שחמשת העיניים אינם לענוי, אלא שביתה מכל דבר חומרי שלא שייך לנו, ולכן זה מובא ברמב"ם בהלכות שביתה העשור! ז. בחו"ל הכהנים עולים לדוכן לברך רק ביו"ט משום שזה זמן שמחה, וא"כ מדוע עולים ביוה"כ? והביאור הוא משום שיש שמחת מחילת עוונות, [מ"ב סי' קכח ס"ק קסו]. ח. יהי רצון שנוזח לקבל את שלימות קדושת יוה"כ, ונירא ונאהב את אבינו מלכינו.

(הגר"א קופרמן שליט"א)

עשרת ימי תשובה - וסגולתם של ימים אלו

הגאון רבי יעקב קמיניצקי זצ"ל נהג לבאר את סגולתם של ימים אלו, על פי ביאור חדש במעשה סדום ועמורה. נאמר בתורה בפרשת וירא (יח.כא) שהקב"ה אמר על אנשי סדום: "ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה". ויש לעיין היכן למעשה נתקיימה ירידה זו, שהרי מיד לאחר מכן באו המלאכים לסדום! ושאלה נוספת, רש"י שם מביא שבאותו היום מנו תושבי סדום את לוט לשופט עליהם, ואם כך מסתבר שהוא היה ידוע כאדם השומר ומקפיד על כל הלכות סדום, קלה כבחמורה... אם, כן איך יתכן שכאשר באו המלאכים לעיר חרף את נפשו בעבורם, והזמינם לביתו למרות שהדבר נגד את חקי המדינה

ותרץ רבי יעקב קמיניצקי, שעצם ביאת המלאכים, היא היתה ה"בדיקה" שעשה הקב"ה לאנשי סדום. כאשר באו לעיר שפלה כסדום מלאכי עליון, קדושים וטהורים, הביאו עמם רוח של קדושה וטהרה. על לוט השפיע הדבר מיידית, והוא מיד השתוקק לקיים מצות הכנסת אורחים, למרות הסיכון הגדול שבדבר. אך אנשי סדום היו כה מושחתים, שאפילו ההארה המייחדת ששלח להם הקב"ה לא השפיעה עליהם, והם נותרו אדישים וקשי עורף! על כן נחתם גזר דינם למיתה, כי הקב"ה ראה שאין עוד סיכוי שיחזרו בתשובה.

אותה הבדיקה בדיוק, באר רבי יעקב, חוזרת ומתרחשת מדי שנה בשנה בעשרת ימי תשובה. הקב"ה מתקרב אל ברואיו "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב". מי שהשפעה אדירה זו של קדושה משפיעה עליו לטובה, והוא מנסה להתחיל לתקן את דרכיו, אות הוא שעדין נותרה בו לחלוות של טוב, והוא זוכה ונכתב לחיים. אך אם, חלילה, האדם נותר אדיש, וקרבת ה' איננה פועלת בלבו מאומה, זהו סימן שבתוכו פנימה הוא כבר מנתק לגמרי, ועליו נאמר "לא זכו - נכתבים למיתה

(המלקט)

סליחה ועוד משהו

החסידים התבוננו במתרחש בפיות פעורים. בבית מדרשו של האדמו"ר רבי שלום רוקח מבעלזא זצ"ל, ישב לו הרשל, חייט

העיריה. למולו ניצבו שתי כוסות משקה אלכוהולי משובח והוא שותה אותן בזו אחר זו, תוך שהוא מאחל "לחיים" למישהו עלום ועיניו בורקות משמחה.

מכיון שבגמרא מובא שאסור לשתות שתי כוסות בזו אחר זו וזה נראה כנגרונות, היו החסידים סבורים שעל מעשה כזה יכעס הרבי מאוד, אך להפתעתם, פני הרבי הפיקו אותות שביעות רצון והנאה מרובה ממעשהו של החייט. כאן כבר היו בטוחים כל הנוכחים שמדובר בצדיק נסתר שהשכיל להסתיר את עצמו מעיני הכל וסודות עליונים יש במעשיו.

כשיצא הרשל מבית המדרש דלקו החסידים בעקבותיו, ותוך שהם מסדירים את נשימתם פנו אליו: "יאמר לנו רבינו, מה... הרשל קטע אותם נחרצות: "רבינו? אני??? בוודאי טועים אתם!". אבל החסידים התעקשו: "בעינינו ראינו כמה נהנה האדמו"ר מהמעשה המוזר שעשית לנגד עיניו במקום שיגער בך על חוסר הדרך-ארץ, בטוחים אנו שצדיק נסתר אתה".

הרשל הגיף ידו בביטול ונענה: "אספר לכם מה ראיתם, למרות שבוש אני ממעשי". וכך סיפר בתמימותו: "לפני מספר חודשים שמתי לב שמאזן ההכנסות שלי יורד ולעומתו מאזן ההוצאות מזנק בחדות מעלה. פניתי אפוא לבורא עולם והודעתי לו חד משמעית שאם אינו מקיים את המוטל עליו כראוי, דהיינו - לפרנס אותי ואת ילדיי, הריני רואה עצמי פטור מחובותיי כלפיו. "הפסקתי להתפלל מנחה וערבית, שיעור הדף היומי ירד מהפרק, ולעיתים אף התרתי לעצמי לשנוא אחרים ולקנא... מהר מאוד נוכחתי לדעת שלא טוב עשיתי כשהחלטתי להיות 'ברוגז' עם בורא עולם, פרנסתי הוסיפה להתדרדר ומוצא מכובד אין באופק. החלטתי להשלים עם בורא עולם - אני אחזור לקיים מצוות ופרנסתי תחזור לתקנה.

"וכך היה. אבא שבשמים התרצה להתפייס עמי וחזר לקיים את חלקו בעסקה. על סולחה כזו צריכים לשתות "לחיים", ומכיון שבורא עולם לא נטל מידי את כוס המשקה לשתות עמי, שתיתי אני אף עבורו..."

***

כולנו רוצים להיחתם לשנה טובה ביום הכיפורים ושאינו הרחמן יסלח על חטאינו. האם הסליחה לכשעצמה מספיקה? הבה נדפדף מעט בפרקי העבר של חומש בראשית ונלמד קטע קטן מתוכו:

אברהם אבינו נאלץ בשל הרעב לרדת לארץ גרר, הוא מבקש משרה שתאמר שהיא אחותו על מנת שלא יהרגו אותו ויקחו אותה לאשה. אבימלך, מלך פלישתים, אכן לוקח את שרה לארמונו, אך מכה חמורה פוקדת את כל יושבי הארמון - שרים כעבדים: איש מהם אינו יכול להיפנות לנקביו... רופאי הארמון נלאו למצוא תרופה למחלה הפתאומית ובלילה חולם אבימלך חלום:

אלוקים מתגלה אליו ואומר לו ששרה היא אשת איש. לא זו בלבד, היא אשתו של אדם צדיק ובעטיו באה עליהם הצרה הזו. אלוקים מצווה אותו: "השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחייה!". ולמה הוצרך הקב"ה לומר לאבימלך שאברהם הוא 'נביא'? רש"י משיב: "וידוע שלא נגעת בה, לפיכך יתפלל בעדך". אבימלך אכן קם בבוקר ומבקש את סליחתו של אברהם ומתנצל שלא ידע ששרה היא אשתו, ורק מפני שאמרו לו שאחותו היא - לקחה אליו. אברהם כמובן סולח, אך כאן מוסיף

כיצד ניתן לקרוע גזר דין שנחתם ביום הכיפורים?

במכתב חיזוק שנכתב על ידי רבי אליהו לופיאן נאמר כך:
... אמרו חז"ל העונה אמן יהא שמייה רבא בכל כוחו פירוש בכל
כוונתו, קורעים לו גזר דין לרעה שנגזר עליו בר"ה ויום הכיפורים
עליו או על אחד מבני ביתו. ובעת כזו שהדין מתוחה על כל
העולם, עננים שחורים תלויים ח"ו בעתיד, יפחד האדם אם לא
יעשה עצה קלה כזו...

רבי דוסתאי אומר אל תקרי לא אמן לא אלא לא אמן, שלא רצו
לענות אמן, והבחינה שלא רצו לענות אמן דבר קל בלי נסיונות
בלי עמל היא בחינה גדולה אם הוא מאמין...

"יהא שמייה רבא" - קורע גזר דין של שבעים שנה!
הגמרא במסכת שבת (ק"ט, ב) "אמר רבי יהושע בן לוי: כל
העונה אמן יהא שמייה רבא מבורך בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו".
אולם לגירסת הר"ף והרא"ש, כך היא לשון הגמרא: "כל העונה
'אמן יהא שמייה רבא' בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו של שבעים
שנה".

מהו גזר דין של שבעים שנה, ומדוע זוכה האדם דווקא לקריעת
גזר דין של שבעים שנה?

אבימלך לתת לאברהם צאן ובקר עבדים ושפחות.

מדוע? כותב רש"י: "כדי שיפייסו ויתפלל עליו".
וכאן צריכים לעצור לרגע. אם אבימלך ביקש סליחה ואברהם
סלח, מה פרץ הנדיבות שתקף את אבימלך לחלק כסף וזהב? הרי
ברור שאברהם יסלח לו גם בלי זה, כמו שכתב רש"י שהוא נביא
ויודע שאבימלך לא עשה מאומה לשרה.

מבאר רבי ירוחם ליבוביץ ממיר: בין סליחה לפיוס יש הבדל.
הסליחה באה כאשר אינני יודע אם פגעתי באדם, או כשמדובר
בפגיעה קלה מאוד. לעומת זאת, כאשר ברור לי שפגעתי בו - עלי
לפייסו! הפיוס הוא חובה כחלק מתהליך התשובה ואין די בכך
שהאדם יאמר 'סלחתי'.

***

אלו שצמים ועושים תשובה ביום הכיפורים זוכים לכפרה
ודאית. אולם מדברי רבי ירוחם למדנו שחובה לפייס את אבינו
שבשמים על הצער שגרמנו לו בעוונותינו, ואין די בכך שנכה על
חטא ונאמר: "חטאנו, עווינו, פשענו". מהחייט התמים שפייס את
אביו, במושגיו שלו, נלמד שיש צורך בפיוס כזה שיגרום נחת רוח
בשמי מרומים.

כל שנתר לנו הוא רק לחשוב: איזה פיוס ישמח אבינו הרחמן
לקבל מכל אחד מאיתנו.

דברי התעוררות

דברי התעוררות לפני תפילת נעילה

כתב המשנה ברורה (סימן תרכ"ז ג') "כי בנעילה הוא חתי-
מת הגזר דין שנכתב בר"ה על בני אדם, לטוב ולרע. ויזדרז
מאד בתפילת נעילה, כי תכלית כל עשיית הוא יו"כ ותכלית
יו"כ הוא תפילת נעילה, שהכל הולך אחר החיתום, ואם לא
עכשיו אימתו".

"ולכן אף אם חלש מחמת התענית, מ"מ יאזור כגיבור חלצו
להתפלל במחשבה זכה וברורה ולקבל על עצמו גדרי הת-
שובה באמת, והבא לטהר מסייעין בידו ויחתם בספר חיים
טובים".

המ"ב, אשר בכל השנה כולה מורה לנו את הדרך אשר נלך
בה ואת המעשה אשר נעשה, מעורר אותנו שלמרות חולשת
התענית נאזור חלצנו ונקבל את גדרי התשובה באמת, משום
שבשעת נעילה נחתם הגזר דין על כל בני אדם, אם לטוב ואם
למוטב, ואם לא עכשיו אימתו!

והנה, עלינו לדעת ש"קבלת כל גדרי התשובה באמת"
מחייבת רצון אמיתי שכל חיינו יהיו כרצון ה', ואסור בשום
אופן להסתפק בפרורים של קבלות. עלינו לשנן לעצמנו
ללא הרף ולחיות עם הידיעה, שאנחנו תושבי העולם העליון,
אלא שנשלחנו לעולם הזה לזמן קצוב על מנת למלא תפקיד
מסוים: לעבוד את הקב"ה ולהדבק בו, ע"י לימוד כל התורה
וקיום כל המצוות.

האור החיים הק' (דברים ח' א') כותב על הפסוק: "כל המ-
צוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון..." -
שכאשר אנשים מסתפקים בקיום חלק מהמצוות "זהו הסובב
יסורי האנשים וימעט כבודם וירבה יגונם..."

ואמנם, קיום תפקיד זה בשלמות כרוך ללא ספק בצורך
להתגבר על קשיים רבים ולנהל מאבק קשה ויום-יומי עם
היצה"ר. אך עלינו לדעת שהקב"ה - שברא אותנו לצורך מלוי
תפקיד זה - נטע בנו את הכוחות שבאמצעותם נוכל להתגבר
גם על קשיים.

והנה, פעמים שאדם אינו מודע לכוחות הגדולים הטמו-
נים בו, וכאשר ניצב בפני קשיים, הוא נוטה להתייאש בקלות
מלהתמודד איתם.

בשנים האחרונות התגברה מאד השפעת הפסיכולוגיה,
ורוחותיה הזרות חדרו לתוך מחננו פנימה, והחלה להשתרש
ההשקפה הכוזבת שכוחות הנפש שלנו חלשים מכדי להת-
מודד עם קשיים, ועלינו להסתפק בעבודת ה' שאינה כרוכה
בהתגברות על הטבע.

אך חובה להבהיר שדעה זו מנוגדת בתכלית להשקפת התו-
רה! כי למרות שאנו מעדיפים שלא להיקלע לעימות ישיר
עם היצה"ר, ומשתדלים ככל האפשר להמנע ממצבים של
נסיונות, אך כשאין ברירה, עלינו להשתמש בכוחות הגנוזים
בנו כפי הצורך.

וזכורני, שבעת שלמדתי בישיבת חברון דיברו ראשי הישי-
בה בהיפוך גמור להשקפה הכוזבת של חולשת הכוחות. ע"פ
דבריהם, עם ישראל יכול לעמוד על גודל הכוחות שקיבל
מבורא העולם, ע"י התבוננות בתרי"ג המצוות שנצטוונו
לקיים, גם במצב של קושי, ופשיטא שהתורה מצווה רק את
מה שבכוחם של ישראל לעשות (שהרי אונס רחמנא פטריה)
(שלמי מונד)

(להתעדן באהבתך)

הסוד הטמון ב'כל נדרי' - הכנת הלב

הרגעים הקדושים בכל חיי היהודי הם רגעי אמירת 'כל נדרי'. כל כך נתקדש הכל נדרי בקרב ישראל, שאפילו יהודים אשר הרחיקו את עצמם מכל הקדוש לישראל, באמירת כל נדרי הם ישתתפו. גם הניגון של 'כל נדרי' יש לו מסורת וכן מיוחד העובר מדור לדור.

ובאמת לכאורה, כאשר נתבונן בפירוש המילות של כל נדרי לא נמצא בהם דבר מיוחד, רק התרת נדרים ושבועות גרידא. מהו הסוד הכמוס בתפילה זו.

יום הכיפורים הוא אחד מהימים שעליהם אמרו חז"ל (תענית כו:): "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים".

וזאת משום שאותם חכמים הבינו מהו חטא. הם ידעו כי כאשר אדם עובר עבירה, דבר שה גופא דוחפו לעבור עבירה שניה, עד שהדבר נעשה לו כהיתר, והוא מתרחק יותר ויותר ומעמיד מחיצה של ברזל בינו לבין קונו, ובהגיע היום הקדוש, שהוא יום "לפני ה' תטהרו", הרגיש היהודי שהוא נעשה עוד פעם טהור ונקי, אין כאן חטא ועוון כלל וכלל.

אמנם יום הכיפורים הזה אינו מכפר בלא תשובה, שנאמר: "לפני ה' תטהרו", וישנו הלכות קבועות בדיני תשובה, וא"כ יתכן שהיהודי יתפלל בהתלהבות ביום הכיפורים ואף יוריד דמעות בתפילותיו, ולבסוף יצא מן היום כמו שנכנס אליו הוא אמר את ה'על חטא' והכה על ליבו, אולם לא התחרט על חטאו, אין בדעתו לעזוב, ולא היתה קבלה על להבא. שבזה מתקיים דין וידוי, לעזוב את החטא, להתחרט עליו ולקבל על העתיד, עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד.

והן אמת שאומרים אנו כל הזמן "כדלים וכרשים דפקנו דלתך" וכו', ומ"מ על האדם להגיע לידי המסקנה זו. שגמר בלבו לעזוב את החטאים המפורסמים ב'על חטא', וגם את אלו שאינם מפורטים שם, אותם עוונות שלבו יודע.

לכן ההקדמה לסדר היום היא אמירת 'כל נדרי', כדי להבין ולהכיר כמה גדול כח הדיבור של יהודי, כי אדם בכח הדיבור יכול לאסור עליו דברים, והם נעשים עליו כחתיכה דאיסורא. הוא גם נעשה נזיר על פי דיבורו, וע"י החרטה נעקר הנדר מעיקרו, וודאי אילו לא התכון בחרטתו - הלא אין כאן שום התרת נדרים.

כן הוא הדין בכל סדר היום, עליו להחליט על סדרי תשובה ולהשתדל בכל כוחו להתוודות בפה מלא, ובכך לעקור את חטאיו ולשוב אל בוראו.

(כתבי הגר"ש אלישיב זצוק"ל)

דברים נוראים מהמשך חכמה - על אי ניצול היום הקדוש

המשך חכמה (פרשת נצבים) כתב על כך דברים נוראים וז"ל: "ולפי זה תסמר שערות אנוש, עד כמה גדול החשבון, שביום שאין השטן שולט, וגם היחיד נענה, ונקל לעשות תשובה, ובדבר קל יוכל לזכות לחיים הנצחיים, ולהיות אהוב למקום, אם חלילה, לא יעשה תשובה, יוכל להיות העונש על העדר עשיית התשובה,

המהר"ל מבאר זאת בספרו "נתיבות עולם" (א, נתיב העבודה יא) באומרו, כי הגמרא מתכוונת למזלו של האדם, ושבעים השנים מסמלים את ימי חלדו של האדם עלי אדמות כמאמר דוד המלך (תהלים צ, י) "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" מזלו של האדם, שנגזר עליו בעולם העליון, האם יהיה עני או עשיר, חכם או שוטה, מסוגל להיקרע ולהשתנות בבת אחת. הכיצד? בכוח עניית "אמן יהא שמיה רבא מבורך".

וכך כותב מרן החפץ חיים באחד ממכתביו: "וביותר ניתן לתמוה על אנשים שמחפשים סגולות וקמעות, סיגופים ותעניות לכפרת עוונותיהם וכדומה, ומוציאין עליהם כמה וכמה אלפים. כל אחד לפי עושרו והצטרכותו לענין. יותר טוב שיחזיקו בקביעות במצות עניית 'אמן יהא שמיה רבא'. הבאה לידם בקלות ומסוגלת לכל הישועות, לפרט ולכלל. ויזרו אחרים למצוה זו ויתעקשו בה תמיד. מה שאין כן אם מוציא מעותיו לטמיון על סגולות חיציניות, שלא יועילו ולא יצליחו. והוא מכלה כוחותיו לריק. והמשכיל יתן אל לבו"

(אהבת חסד חלק ב פרק ה)

"מוחלין לו על כל עוונותיו" - הכיצד?

הגה"צ רבי דן סגל אמר בשיחתו: ודבר גדול טמון בעניית אמן יהא שמיה רבא, דהרי אמרו חז"ל דכל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן ומוחלין לו כל עוונותיו. ואפילו יש בו שמץ עבודה זרה מוחלין לו.

וקושיה גדולה יש בזה, דהיאך יש בכח עניה זו למחול לו על כל עוונותיו. והרי צריך לעשות תשובה כדי שימחלו לו על כל עוונותיו כיפורתיו, ותנאי אמרו בה, דאין התשובה מועילה אלא אם כן קדמה לה חרטה, עזיבת החטא וקבלה לעתיד, ואילו בעניית איש"ר מוחלין לו ללא תנאי, בלא חרטה ובלא קבלה לעתיד!?

אלא שאמרו חז"ל בשעה שישראל מתכנסין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אומר הקב"ה ראו בני היאך הם מכבדין אותי, הרי שבעניית איש"ר יש משום כבוד שמים, עד שהקב"ה בעצמו אומר ראו בני היאך הם מכבדים אותי.

והנה אין לך חטא שאין בו מיעוט כבוד שמים וחילול השם, במה שאדם עבר על רצון מלכו של עולם, ועל כן כשהאדם עומד ועונה איש"ר ומרבה כבוד שמים יש בכך תיקון כנגד משובתו, וע"כ מוחלין לו.

ולא עוד אלא, שהתשובה בסוד חרטה היא באה. וכששב בלב שלם עוקר חטאו מלמפרע כאילו אין כאן חטא. משא"כ העונה איש"ר אין כאן עקירת החטא, אלא רפואה ותיקון, וכנגד מה שמיעט בכבוד השם, הרי הוא עומד ומוסיף בכבוד השם ובקדושת שמו, ועומד ומבקש יהא שמיה רבא מבורך לעולם ולעולמי עולמיא, וע"כ מוחלין לו עוונותיו.

משום דכבוד שמים הוא שורש הכל, הוא העיקר שעליו נברא האדם, כמאמר הכתוב 'כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. וכשנתקן השורש נתקנו כל הפרטים עמו. ומכאן כמה גדול הוא עניית אמן יהא שמיה רבא, שהוא תיקון בשורשי הבריאה, בכבוד שמים עמוד שעליו עומד העולם, ומשאחז בשורש הרי שבדרך ממילא עלו כל הפרטים עמו, וזוכה שנמחלין כל עוונותיו. ולא עוד שפותחין לו שערי גן עדן.

לפניך באונס וברצון, והקושיא מפורסמת איך שייך לומר חטא על האונס, שהרי אונס רחמנא פטרי לגמרי, דהוה כרכוב עליה אריה, ואינו כמו שוגג שנענש על שפשע ולא נזהר יפה, ומביא עליה קרבן על שגגתו ששגג, משא"כ מי שנאנס לא חייב עליה שום קרבן או כפרה כלל וכלל, ובדאי אינו צריך להתוודות עליו דמאי הו"ל למיעבד.

וביאר הגאון הרב גדליה זצ"ל, ע"פ סיפור מעשים שבכל יום, שלאחר מלחמת העולם, שיהודיים מסכנים ברחו לחייהם, והגיעו ערומים בחוסר כל לארה"ב, ובקושי גדול מאוד מצאו איזה עבודה כדי להחיות משפחותיהם, והוזהרו שאם לא יכנסו לעבודתם גם בשב"ק יפוטרו ממנה, ולא תישאר להם שום פרנסה, וחששו שימותו ברעב, והורו היתר לעצמם לחלל את השבת מחמת פיקוח נפש משום דהוה אונס גמור.

והמשיך הרב גדליה זצ"ל מתוך חיוכו המפורסם ובהתלהבות גדולה באידיש, ' אבער פארוואס האסט דו געדאפט גייען שפיללען גולף נאך מיטאג' [מדוע הוכרחת לצאת אחרי צהרים לשחק משחק גולף], שהוא ג"כ חילול שבת במלאכת הוצאה ועוד מלאכות, ובפגיעת קדושת השבת בכלל.

אלא למדנו תחילתו מסופו, וכשם שסופו לא היה רצוי גם תחילתו שטען שהוא אונס לא היה באמת כן, ובאנו לסוגיא של תחילתו באונס וסופו ברצון, ולשאלה הידועה דמי שלמעשה נאנס, אבל מכיוון שאינו שומר תו"מ היה עושה הדבר האסור אפילו במצב של רצון, האם יקבל עונש גמור גם במצב של אונס, דרחמנא פטריה לשומר תורה ומצוות. וזהו שאנחנו מתוודין ומבקשים סליחה ומחילה בתחילת הווידוי, גם על מה שהיה נראה לנו אונס, אבל באמת לפי מדרגתנו השפלה אינו כן, כי מעורב החטא בפגיעה של רצון כנ"ל.

(בנתיבות ההלכה)

בכל עת יהיו בגדיך לבנים

"יש שכתבו ללבוש בגדים לבנים נקיים ביה"כ דוגמת מלאכי השרת" (אוה"ח תרי"ד ברמ"א)

לרבי ישראל מסלנט היה פתגם, מורה דרך, מצפן לחיים. נצטטו באידיש, ונתרגם ללשון הקודש: "א מענטש דארף טאהן: טאהן, און נישט נאכטאהן. טאהן, און נישט אפשטאהן. טאהן, און נישט אויפטאהן!" כלומר, על האדם לעשות: לעשות, ולא לחקות. לעשות, ולא לרצות להפטר. לעשות, ולא להשתוקק לפעול. אתה תעשה, ובחשק, וה' הטוב בעיניו יעשה.

מכל שלשת ההוראות, משלשת ההדרכות הללו, איזו היא החשובה ביותר?

אין ספק, הראשונה: לעשות, ולא לחקות!

ואנו תמהים: אם כן, מהו שנהגו ללבוש לבנים נקיים ביום כיפור, דוגמת מלאכי השרת? את מי אנו מחקים?!

ולא זו בלבד, אלא: "יש לך עם אחד כמלאכי השרת שבשמים. מה מלאכי השרת אין בהם אכילה ושתיה, כך ישראל אין להם אכילה ושתיה ביום הכפורים. מה מלאכי השרת שלום ביניהם, כך ישראל שלום ביניהם ביום הכפורים. מה מלאכי השרת יחפי רגל, כך ישראל יחפי רגל ביום הכפורים. מה מלאכי השרת "שרפים עומדים ממעל לו" כך ישראל עומדים על רגליהם ביום הכפורים. מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא, כך ישראל נקיים מכל חטא

כמי שיענש על כל חטאותיו! וכאשר מברך ברכת שהחיינו, שזה באמת שמחה אמיתית, שהקב"ה נתן יום סליחה לכל פשעי בני אדם להסיר מעליהם השטן, אם לא שב מדרכו הרעה, מוטב לו שלא היה היום הקדוש הזה, ומוטב לו שנהפכה שלייתו על פניו בערב יום הקדוש הזה! כי ביום הזה הכפיל עונשו לבלי קץ, בעונש חשבון העדר התשובה, ועל זה ידו כל הדוים!"

ה'משך חכמה' אומר דברים נוראים ומחרידים, אם אדם לא יעשה תשובה הוא מכפיל את עונשו לבלי קץ, ומוטב לו שנהפכה שלייתו על פניו בערב יום הכיפורים!

ר' איצ'לה בלזר היה אומר: ביום הכיפורים יש ים של רחמים, אך צריך זהירות שלא נטבע בו!

(עבודת ימים הנוראים)

ותתן לנו את יום הכיפורים הזה, למחות בו את כל עוונותינו

בבקשה זו אנו כוללים גם את עוונות הפרט וגם את חטאי הכלל

בנוסח ברכה זו שבתפילת יום הכיפורים, יש לעמוד על כפל הלשון. הלא כבר הזכרנו מתחילה "למחילה לסליחה ולכפרה", ואם כן מה הוא זה שאנו חוזרים ואומרים "ולמחול בו את כל עוונותינו", ומה טעם יש בחזרה זו.

כדי ליישב תמיהה זו יש להקדים שאלה נוספת, היאך אנו אומרים ומתוודים "אל חטא שחטאנו לפניך בחילול ה'", או 'ב'חייבי כריתות' ו'מיתות בית דין', ואנו מבקשים "על כולם סלח לנו מחל לנו כפר לנו", והלא קימ"ל בסוף מסכת יומא גבי ד' חילוקי כפרה, שבחילול ה' אינו מתכפר בתשובה וודוי גרידא, אלא תשובה ויוה"כ ויסורי' - כולם ממרקין ומיתה היא המכפרת. וכן בחייבי כריתות ומיתת בית דין גם בהם אין התשובה לבדה מכפרת, עיי"ש.

אך התשובה לכך היא על פי המבואר במדרש: בעת שנגזר על משה רבנו ע"ה שלא יכנס לארץ, לו היו כל כלל ישראל מתאחדים בתפילה על זה היה בידם לבטל את הגזירה. נמצאנו למדים מדברי המדרש על כוחה העצום של תפילת כל ישראל כולם, [וכן הוא בדומה לזה במדרש שם כי תבא יז', יח']

ועל כן נתקנו וידוי ותפילה זו, שכל כלל ישראל כולו העומדים בכל ארבע קצוות תבל, וכל אחד אינו עומד ומתפלל לעצמו בלבד אלא על הכלל כולו, אם כן על זה האופן יוכל להיות שתתקבל התפילה והתשובה לבדה תועיל לכפר ולהעביר גם חטאים חמורים אלו.

ובזה יתבאר גם מה שאנו חוזרים ואומרים "ולמחול בו את כל עוונותינו", לאחר שביקשנו והתרגנו כל אחד על עצמו וביתו, ביקשנו על מחילת העוונות הפרטית, הרי אנו שבים ומבקשים כולנו יחד, כלל ישראל כולו מתאחד בתפילת רבים לבקש מחילה על כל העוונות של כל הכלל כולו, ובזכות כח הרבים שואגים בתפילה ומבקשים רצון.

(מהרי"ל דיסקין)

על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון:

בוידוי של יוה"כ, בנוסח על חטא, מתחילים 'על חטא שחטאנו

ביום הכיפורים" (פרקי דר"א פרק מה) ולא זו בלבד, אלא שביום הכיפורים אומרים אנו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בקול רם, כמלאכי השרת (דברים רבה ב, לה).

מה הענין, לדמות למלאכים?

והבנתי זאת במעשה שהיה, כמו עיני ראיתי. היינו בסיביר, במחנה עבודה, קבוצה גדולה של בני ישיבה, ויחד אתנו השכבה השלטת של המדינה הליטאית שרוסיה רמסה וכבשה. שרים, ראשי הצבא, וראשי הכמורה. וידענו מי מהם היה רם דרג מחברו. ככל שהיה מעמדו רם, כך התעללו בו יותר. שר החינוך שלט בחמש עשרה שפות על בוריין, וניקה את המרחצאות. את השרותים הציבוריים נקה סגן הרמטכ"ל, שנשא חרפתו בדומיה.

ישנים היינו על גבי דרגשים בני שלוש קומות. הדרגש שלי היה מרווח, הספיק עבורי בשופי. אבל מולי, בצידו השני של האולם, ישן אותו מצביא, רחמנות היתה לראותו נדחס בדרגשו, מכופף ומקופל כפנקס.

בוקר אחד התעוררתי, וראיתי קם ומתמתח. העיף מבט חששני, ממני לא חשש. מיד פעל במהירות הבזק. גחן ופתח את צרורו, הוציא חליפת מדים קמוטה ומהוהה. כהרף עין לבשה, הזדקק בגאון, חשק שפתיו וזקר סנטרו, והחל עושה תנועות משונות, הצדיע והוריד ידו בחטף. אחז בנצב חרב דמיונית ושב והצדיע, נראה הזוי ומוזר. ובמהירות פשט מדי ודחסם לצרור, בטרם יגיעו השומרים ויעוררו את כולם לעבודת היום. תמהתי: מה זה היה.

סידרו אותנו בחמישיות לבוסס בשלג עד ליער, לחטוב בו את עצי הענק. פלסתי דרך והתמקמתי לצידו. פסענו, ושאלתי: "אמור, מה היתה התחפושית הזו, ומה היו התנועות המוזרות?" כאמר, ממני לא חשש. ענה: "מצביא הייתי, גנרל, סגן הרמטכ"ל. פקדתי על חטביות, סקרתי מסדרים. הדיחוני, הגלונני, אסרוני, מעבידים אותי בפרך, גיחא. גלגל הוא שמסובב בעולם. אבל הם מנסים להשפיל, לרמוס, להשכיח את העבר, למחוק את האישיות - זאת לא אתן להם, בשום פנים ואופן!

בכל עת מצוא אני לובש את בגדי הפאר מאז, ומצדיע כאילו סקרתי משמר כבוד, כאילו הייתי במסדר! כדי לזכור מי אני באמת.

ואם לא אשכח את העבר, אשא עין לעתיד ואקוה כי בוא יבוא!"

איזו נחישות היתה בקולו, איזו גאווה, ומכוחה - החזיק מעמד!

והבנתי, שזה יום הכיפורים שלנו!
"בכל עת יהיו בגדי לבנים", הורה שלמה המלך ע"ה בקהלת. אין אנו מחקים מלאכים ביום הכיפורים, שכן "חביבים ישראל לפני הקדוש ברוך הוא יותר ממלאכי השרת" (חולין צא, ע"ב)!
בכל ימות השנה איננו אנו עצמנו, מחקים אנו את עצמנו. ביום הכיפורים זוקפים אנו קומתנו, נזכרים בעבר, לפני שהסתאבנו בחטא, ויודעים שכך עלינו להמשיך. שבכל עת יהיו בגדינו לבנים! (והגדת)

במקום שבעלי תשובה עומדים

מצד אחד ימים אלו הם ימי התרוממות, אבל מאידך, אם נחמיץ את ההזדמנות ולא נשוב בתשובה שלמה - יהיה זה הפסד גדול ומרובה, שהרי בעל התשובה זוכה למעלה מופלאה

עד מאוד, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צט ע"ב): "במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד".

והמגיד מדובנא ביאר מאמר חז"ל זה עפ"י משל:

היה פעם עשיר גדול שנאות לחתן את בתו עם בנו של עני אחד, וזאת מאחר והבחור החתן היה עדין, בעל מידות טובות ותלמיד חכם מופלג.

בזמן ה'תנאים' התנה העשיר עם מחותנו העני, שלכל הפחות יתפור לבנו החתן חליפות נאות, כי איך יביא את החתן לעיר, בין גדולי הארץ, ללא מלבושי כבוד?

ואמנם, העני עמד בדיבורו, ועשה לבנו מלבושים נאים, ככל אשר הבטיח, וכבוא יום החתונה, בא העני על כל משפחתו למקום הגביר, והגביר עם כל פמלייתו, לבושים בגדי יקר ותפארת, הלכו להקביל את פני החתן.

ויהי כבואם לאכסניית משפחת העני, והנה פני המחותרים העניים עצובים מאוד.

"מדוע? מה קרה לכם שאתם כה עצובים?" - שאל המחותר העשיר.

"הנה, ראה בעצמך", ענה המחותר העני. "כאן, בבית המלון שהתאכסנו הלילה היתה גניבה, תוכל לראות את הדלת השבורה, וכל ארגזינו עם בגדי החתן הנאים והמשובחים, הכל נגנב!"
"אם לזאת דאגת, הפסק לדאוג ידידי. ראה תראה, מיד נתקן את המעוות" - ענה המחותר העשיר.

מיד צוה על משרתיו, והם הביאו מן החנויות בגדים משובחים ומפוארים, תפורים ומדוייקים לפי מידת החתן.

הכניסו את החתן והכלה בשמחה רבה לחופה, ובכל זאת העני עדין היה עצוב.

ניגש אליו אחד מידידי העשיר, ואמר לו: "בעצם, לדעתי, כל הגניבה היתה לטובתך"
"לטובתי?!" - התפלא המחותר העני.

"כן", השיב הידיד, "הענין הוא כך: אילו היתם באים לבושים בבגדיכם אשר תפרתם לכם, ודאי שהעשיר ובני משפחתו היו מוצאים חסרונות בבגדים: זה קצר מדי, זה דק מדי, זה לא לפי האופנה האחרונה, ועוד אי אלו חסרונות. אך עכשיו, שהעשיר בעצמו קנה את הבגדים, אין לו שום סיבה למצוא חסרונות, להיפך, עכשיו אני מבטיח לך שהכל יהא טוב ויפה!"

והנמשל: כשצדיק בא לעולם הבא, לעולם האמת, לבוש כולו בגדי יקר ותפארת - תורה, מצוות ומעשים טובים, מיד קמים עליו כל המקטרגים: "זו מצוה? זו תורה?" כמו שנאמר (קהלת ז, כ): "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", והקב"ה מדקדק עם צדיקו כחוט השערה.

אבל בעל התשובה, שהוא הולך ובוכה, מצטער ומתמרמר, על כל ימיו שהלכו לאיבוד - בוכה על הגניבה, הקב"ה מתנדב כביכול בכבודו ובעצמו להתקין לו בגדי תפארת: "גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכויות", ולבגדים כאלה, שהקב"ה עושה, אין שום חסרונות.

ודאי שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

(המאיר אור - יו"ה"כ)

גדר 'עיצומו של יום מכפר'

והנה, הרמב"ם בהלכות תשובה (א, ג) פסק: "בזמן שאין

בית המקדש קיים אין שם אלא תשובה. התשובה מכפרת על העבירות... ועצמו של יום כפור מכפר לשבים שנאמר: "כי ביום הזה יכפר עליכם".

ופירש הכסף משנה, שהרמב"ם פסק כדעת רבנן (שבועות יג) שיום כפורים מכפר רק לשבים.

ויל"ע שהרי תשובה מכפרת כל השנה ואם כן מה הוסיף עיצומו של יום הכיפורים על התשובה?

ואמר המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל, שדין התשובה בכל הנשה ודין התשובה ביום הכיפורים חלוקים ביסודם, שבכל ימות השנה התשובה לבדה היא הפועלת את הכפרה ולפיכך היא צריכה להיות מעולה כדי שיהא בכוחה לכפר, בעוד שביום הכיפורים **עיצומו של יום הוא המכפר** והתשובה היא רק **תנאי** בכפרה, והואיל שביום הכיפורים היא אינה פועלת את עצם הכפרה, מועיל ביום זה גם תשובה שאינה שלימה.

נמצינו למדים, שביום כפורים מועילה תשובה שבימים אחרים אינה מועילה. וכמה עלינו להודות על שזכינו ליום הנפלא הזה.

הגר"י סלנטר זצ"ל היה אומר, שגם אם יום כיפור היה רק פעם בשבעים שנה גם היה זה חסד גדול...

אלא שיש צד שני למטבע, דוקא ביום שזורח אור כה גדול, דווקא ביום שקיימת ההנהגה מופלאה של רחמים וותרנות, עלולה להתעורר תביעה עצומה על מי שאינו משכיל לנצל זאת.

דברים נוראים כתב על זה 'המשך חכמה' בפרשת נצבים: שהנה איתא בפרקי אבות: "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה וכו' ולפני מי אתה עתיד לתת דין וחשבון".

ופירש הגר"א ש'דין' ו'חשבון' הם שני עניינים שונים, 'דין' הוא על עצם העבירה שעשה, ואילו 'חשבון' הוא על המצוות שהיה יכול לעשות בזמן שעשה את העבירה, ונמנע מעשייתן.

וכתב ה'משך חכמה': **"ולפ"ז תסמר שערות אנוש עד כמה גדול החשבון, שביום שאין השטן שולט וגם היחיד נענה, ונקל לעשות תשובה, ובדבר קל יוכל לזכות לחיים הנצחיים ולהיות אהוב למקום.**

"ואם חלילה לא עשה תשובה, יוכל להיות העונש על היעדר

עשיית התשובה, כמי שיענש על כל חטאותיו. (שהרי ביו"כ יכול בנקל להשיג כפרה על כל חטאותיו, ע"י תשובה, שזהו החשבון!)

ומסיים: **"וכאשר מברך ברכת שהחיינו, שזה באמת שמחה אמיתית שהקב"ה נתן יום סליחה לכל פשעי בני אדם להסיר מעליהם השטן, אם לא שב מדרכו הרעה מוטב לו שלא היה היום הקדוש הזה ומוטב לו שנהפכה שליתו על פניו בערב היום הקדוש הזה, כי ביום הזה הכפיל ענשו לבלי קץ בעונש חשבון היעדר התשובה, וע"ז ידו כל הדווים".** כמה נוראים הדברים!

הגר"י בלזר זצ"ל התבטא: ביום כפורים יש ים של רחמים, אך **צריך מאוד להזהר שלא לטבוע בים, חלילה.**

יהי רצון שנזכה לנצל את יום הכיפורים כראוי, ועל ידי זה יושפע עלינו שפע של חסד ורחמים בתוך כל ישראל.

(לעבדך באמת)

תפילת נעילה

כשהבקשה עולה ובאה לפני ה'- היא נשמעת

בסוף תפילת נעילה מכריזים שבע פעמים "ה' הוא האלוקים", כי מראש חדש אלול הקב"ה מתחיל לרדת ולהתקרב לעם יש-אל, ובתפילת נעילה כל ערי שמים פתוחים לגמרי. ובסוף תפי-

לת נעילה, בכל הכרזה של "ה' הוא האלוקים", ה' עולה לרקיע גבוה יותר, וכשמכריזים בפעם השביעית "ה' הוא האלוקים", הוא מסתלק מעל לרקיע השביעי אל שמי שמים.

יש שערים שהם סגורים חלקית. יש רשעים שאינם יכולים להיכנס אל הקב"ה. אך בתפילת נעילה הדלתות פתוחות לרווח, אפילו לרשעים הגדול ביותר. אין מניעה לאף אחד להיכנס. זה כוחה של תפילת נעילה!

ה"משך חכמה" כתב בפרשת וילך, שאף על פי שאמרו חז"ל (יומא פו ע"א) על חטא של חלול ה' "אין כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, ולא ביסורין למרק, אלא כולם תולין, ומיתה ממרקת", מכל מקום בשעת תפלת נעילה מתכפר לאדם גם על חטא של חלול ה'!

ובעומק הדבר אמר המשגיח רבי דן סגל שליט"א, כי אצל הקב"ה אין מציאות שהבקשה נשמעת ולא מתקבלת. אנו אומרים: "יעלה ויבוא ויגיע ויראה וירצה וישמע". אם זה עולה ובא ומגיע לפני לקב"ה- מיד "יראה וירצה וישמע". עקר הקושי הוא המלאכים מונעים מאתנו להגיע לקב"ה. והחסד האדיר הוא, שב-שעת נעילה השערים פתוחים לרווחה וכולם באים לפני הקב"ה, וכשכולם באים לפניו- הוא שומע את בקשתם ומוחל לכולם על החטאים.

(שש באמרתך)

יום הכפורים- ים של רחמים

זה הזמן המיוחד של שעת תפלת נעילה, עלינו לנצל את הר-געים הגדולים הללו, להכנס ולבוא לפני הקב"ה ולבקש את בק-שותינו.

השופר הוא הכלי הטוב והיעיל ביותר שיש לעם ישראל, הוא מעביר את הקב"ה מכיסא דין לכסא רחמים. אם כן, הדעת נותנת ביום הכפורים, יום חתימת הדין, יתקעו בשופר, כדי להינצל מן הדין. ומדוע אפוא אין תוקעים ביום כפור עצמו אלא רק במוצאי יום כפור?

אומר המאירי: יום הכפורים הוא יום של רחמים, יש בו שפע של ברכה, עד שגם בלי השופר הקב"ה שומע לכל יהודי! רבי איצלה בלאזר זצ"ל כותב בספרו "כוכבי אור", כי יום הכ-פורים הוא ים של רחמים. כשם שים הוא מים שאין להם סוף, כך יום הכפורים הוא רחמים בלי סוף.

(המאירי)

נעילה-השפע הגדול

כתוב בזוהר שיש היכל ואוצר שפותחים אותו רק פעם אחת בשנה בזמן נעילה. האוצר הזה יש בו כל טוב שבעולם כפרה סליחה שפע וכל טוב, אם כן צריך להתחזק בנעילה מאד ויקבל השפע.

(זוה"ק)

"בעת נעילת שער"

אחד מגדולי המוסר אמר, אנו קוראים אצל יונה אחרי שנפל הגורל עליו אמר "שאוני והטילוני אל הים" (יונה א, יב). לכאורה המילה 'שאוני' אך למותר, די היה לומר 'הטילוני' ותו לא. אך

כיצד זוכה האדם לשמוע את הבת קול? במה ובמי זה תלוי?
באדם עצמו!

"מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי".
ככל שהאדם קורא לבת ולמועד בצורה וערכית יותר 'מקראי
קודש', וככל שהאדם מתכוון כראוי לקראתם, כך הוא קובע בפר-
על את צורת המועד, את רמת השפעותיו והשגותיו. בעלי דרגות
גבוהות זוכים גם לשמוע את ה'בת קול'...

(אוצרותיהם אמלא)

מוצאי יוה"כ - דרכו של היצר הרע

אמר המגיד רבי שלום שבדרון זצ"ל משל ונמשל. שר' בנימין
הצדיק מראדין (שהיה מקובל מאד על החפץ חיים) היה אומר
במוצאי יוה"כ משל אשר ממנו נוכל ללמוד את דרכו של היצה"ר
וכך אמר: משל לשתי עיירות של יהודים שהיו בשני צידי הגבול
שבין פולין ורוסיה, ביניהם הפרידו כמה קילומטרים, והנה קבצן
אחד רצה להבריא סחורה מצד אחד של הגבול אל הצד השני
ולהרוויח כמה פרטות, בלילה לקח חבילה גדולה על כתפיו,
והחל צועד לעבר צידו השני של הגבול, עוד הוא הולך לאיטו
בקומה כפופה תחת עול משאו, רואה הוא לפתע לפניו שוטר,
כמובן שהקבצן נבהל ופחד מאד, השליך החבילה מיד מעל
כתפיו, והמתין לתוצאות, אבל לרוב פליאתו, השוטר מביט עליו
ורואה אותו ואינו אומר כלום, עברה דקה, שתיים ושלש, ומשראה
הוא שאין השוטר עושה מאומה, ניגש בפסיעות מהוססות אל
החבילה לקח אותה על כתפו והמשיך את אט בדרכו, והשוטר
עדיין מביט עליו, מה חושב הקבצן בלבד? כנראה גולם הוא, מה
איכפת, לי אם אינו אומר כלום אמשיך בדרכי, לבסוף כשכבר
הגיע ממש לגבול והנה עוד כמה פסיעות והוא בעבר השני, נגש
אליו השוטר וצעק מה יש לך בחבילה? הקבצן התחיל לגמגם
כמובן, והשוטר שהבין מיד במה מדובר, נפנף לו בחרבו והורה
לו לחזור מיד למקומו, אמר לו היהודי: רשע מרושע שכמוך
הלא ראית אותי מיד בהתחלה, וגם הלכת אחרי כל הדרך, מדוע
שתקת? למה לא החזרת אותי כשהייתי עדיין בתחילת דרכי?
אלא מאי, רצית להכעיסני, לשבור אותי בגופי ובנפשי מפחד,
ומכובד המשא שעל כתפי, וכעת אתה מחזירני שוב לסחוב
את המשא הגדול הזה ולחנינם. כך סיים ר' בנימין: חז"ל אומרים
(קידושין ל') קשה יצה"ר שיוצרו קראו רע, ולמה נקרא רע?
הלא הוא מקיים שליחותו, אלא שמניח הוא לנו כל ימי האלול
לעבוד את השי"ת ואפי' לו לעשות מעט תשובה, ואף בעשרת
ימי תשובה ויום הכפורים עודנו שותק, ואז הוא מחכה לנו ממש
במוצאי יוה"כ תיכף בכוס הקפה הראשונה, כשעדיין הרעב מכה
בנו, ומתחיל מיד להלחם בנו ולהחזירנו אחור, לא לברך בכוונה,
לחטוף את האוכל ברעבתנות, כך הוא מחזיר אותנו בחזרה אל
המקום בו היינו קודם. לא ניכנע ובע"ה נתגבר עליו

(הגר"ש שבדרון זצק"ל)

החטא של מוצאי יום כיפור

הרה"ק בעל חידושי הרי"מ מגור זי"ע היה מבאר את מה
שאומרים תיכף במוצאי יום כיפור סלח לנו אבינו כי חטאנו, הלא
כבר נתכפרו על עוונותיהם של ישראל ביום הקדוש, ובעוד הם
מצויים בבית הכנסת מתי יכלו לחטוא. אלא שעיקר העבודה היא

עצם האמונה שיום כיפור מכפר, ובאם חלילה יש לאדם איזה
ספק אם נתכפרו עוונותיו, הרי זה חטא. ועל זה אנו מתפללים
שיסלח לנו על החטא הזה, שמא חסרה לנו האמונה שלימה
שיום כיפור מכפר. (שרפי קודש שיח)

בין שבילי המוסר

כיצד עושים סיגופים

בדרשא שנשא הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל פתח ואמר:
מהי תשובה ועוד תשובה מאהבה?
מצינו חידוש גדול שנכתב על ידי רבינו הגר"א זצ"ל באיגרתו:
אי רבותי, הגר"א מלמד אותנו: "ועד יום מותו צריך האדם
להתיישר ולא על ידי תעניתים וסיגופים, אלא ברסן פיו ותאוותיו"
באלו צריכים להתיישר "וזהו התשובה, וזה כל פרי העולם הבא
וזה יותר מכל התעניתים וסיגופים בעולם" והגר"א ז"ל ממשיך
עוד "וכל רגע שאדם חוסם פיו" מה הפירוש חוסם? לא סתם
שאינו מדבר, אלא מעוניין, רוצה אבל חוסם, דבר עבירה בא לידו
והוא חוסם ומתגבר "בכל רגע שחוסם זוכה בשבילו לאור הגנוז
שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער" רבותי "ובזה יכופר לו כל
עון וניצול משאול תחתית" במה? ברסן פיו ותאוותו!

אח"כ הוא אומר עוד קטע "והעיקר לזכות לעולם הבא
בשמירת פיו וזה יותר מכל התורה והמעשים כי הפה קודש
קדשים" אפשר לראות את המילים באיגרת הגר"א בפנים, לא
אמרתי מילים מיותרות.

יש עשרים עיקרים לתשובה. והנה הגר"א כותב שבזה יכופר
לו כל עוון!

רבי משה שמואל שפירא זצ"ל סיפר, בפטרבורג התגורר יהודי
מפורסם עשיר גדול בשם הברון גינצבורג, ירא שמים אערליכער
איד.

בבית הכנסת הראשי של העיר, היתה לו 'חזקה' מידי שנה
לקנות את פתיחת הארון בכל נדרי. אז היתה נערכת מכירה. הוא
לא נתן שאי מי יקנה, וככל שהגביהו סכומי הכסף, הוא הגביה
יותר את המחיר, וזכה בפתיחת הארון.

באחד מימי כיפור התארח בפטרבורג עשיר גדול, ועם הארץ
גדול.

מי לא בא לנעילה לבית הכנסת (הרי אומרים בנעילה 'אתה
נותן יד לפושעים', ונותנים להם 'שלום עליכם' כיון שכל השנה לא
רואים אותם)... וכיון שהכל באים, גם העשיר הזה בא. לא לבדו
אלא עם השליש משמשו, שגם היה בור ועם הארץ מופלג. והנה
הוא נוכח כי מוכרים פתיחת הארון, וכי הברון גינצבורג עומד על
המקח, מגביה ומגביה עוד, "כך?" חשב לעצמו "גם אני עשיר",
ומיד הצטרף למכירה והגביה יותר. גינצבורג ראה עם מי יש לו
עסק, וכי הוא עשיר לא פחות ממנו, נעשה לו קשה "אבל חלילה
לוותר, זה ביזוי התורה שביום הכיפורים הוא יקבל פתיחת
הארון" לכן התאמץ והעלה עוד, אך גם ההוא לא שקט על שמריו
והסכומים הרקיעו, עד שגינצבורג ראה כי לא שייך יותר, אין לו
ברירה ונכנע. אותו עם הארץ, העשיר הגדול זכה בפתיחת הארון.
היה רעש גדול, על כי שנים רבות לא היתה הכנסה כזו לבית
הכנסת וצרכי הציבור.

כמובן עשו לו מי שבירך נאה. ככלות הכל, הציבור המתין כי
העשיר האורח יגש לארון הקודש לפתיחה. והוא? עומד על

עומדו, ללא תזוזה, כמו דחליל... כיון שכך, הגבאי התקרב אליו בדרך ארץ: "כבודו מכובד בפתיחת הארון" אמר. הוא הביט עליו בחזרה כתרנגול בבני אדם כי לא ידע מה עליו לעשות. הוא שאל את השליש בלחש: "מה זה פתיחת הארון?" אך גם הוא פכר את ידיו כמי שאומר: אין לי מושג - איך ווייס נישט וואס איז'.

הגבאי נוכח כי עדיין לא זז, ניגש אליו בשנית: הציבור ממתין, הרי אתה מכובד בפתיחת הארון'.

"מה זה?" שאל העשיר.

"מה פירוש מה זה פתיחת הארון?!" תמה הגבאי.

"אני מבקש אותך, אל תדבר אלי במילים מפולפלות. תאמר לי ברור מה עלי לעשות, וכי אינך יכול לדבר ברור?" זעם.

רק אז הבין הגבאי את המתרחש והסביר: "פשוט מאוד, תיגש שם לארון הקדש, תפתח את הארון, תוציא ספר תורה ותיתן את זה לרב, וספר תורה שני תוציא ותיתן לאב"ד, זה הכל".

"בסדר. כעת אני מבין מה שאתה רוצה ממני" עד כאן.

אחרי כל נדרי ומעריב, הלכו הביתה, פנה השליש לאדונו העשיר: "תגידי לי, השקעת כזה סכום ענק, ואינך יודע אפילו מה קנית? כיצד אתה קונה בסכום כזה בלי לדעת?!"

"מה אתה לא מבין" הסביר העשיר, "באמת לא ידעת, אבל אני מכיר את גינצבורג הזה, כי הינו סוחר גדול, וכי הוא יודע היכן כדאי להשקיע, ממילא, סחורה שטובה בשבילו גם בשבילי היא מעולה..."

מורי ורבותי, כלפי מה דברים אמורים: אם אצל הגאון זו תשובה, אצלנו זו גם תשובה "רסן פיו ותאוותיו! וזו התשובה! ובזה יכופר לו כל עון" גיוואלד! "וניצל משאול תחתית".

ודווקא כאשר קשה והנסיון גדול. זוכים.

מספר רבי ראובן קרלנשטיין, אני רוצה לספר לכם וזה לא משל, אלא מעשה שהיה! תשמעו.

לפני כמה שנים נסעתי עם יהודי נהג רכב, לשיעור. באמצע הדרך החל לדבר דיבורים עד כי ממש השתוממתי. הוא סיפר, כי הוא וחבריו עורכים גלגולי שלג ותעניות בצוותא, שלוש ימים רצופים, החבורה עושה את מעשיה ע"פ הכוונה של רב (שכבר לא בחיים) "אבל היכן יש לך שלג בהיום בארץ ישראל?" תמהתי. "מה אתה מדבר, בחרמון יש שלג, אנו נוסעים לחרמון, כדי לסבול ולהתייטר בגלגולי שלג".

"ומה אתם עושים שם?"

"אנו שוכבים על השלג, ואלו ייסורים גדולים, וגם סיכון, אחד מהחבורה שלא שמע לרופא, וערך גלגולי שלג, סיכן את בריאותו וחלה מאד" אח"כ הסביר לי כי המעשים שלהם לא פשוטים בכלל, כי כתוב בספרים כי אם עושים תעניות, שלושה ימים רצופים ביחד עם גלגולי שלג זה כנגד כמה מאות תעניות, וגם את זה אנו עושים וכו' נורא נוראות.

הבטתי עליו וממש תפסה אותי חלישות הדעת, אלו מושגים אני שומע, לימים ביררתי ובאמת שמעתי כי דבריו היו אמת, כי אכן כך עשתה חבורה זו.

אנו ממשיכים הלאה לנסוע, ואני מתעניין: "מה מלאכתך?"

"אני רופא שיניים, אבל לא סתם רופא העוקר שן או טיפול שורש וכדו', אני מטפל דוקא במקרים מסובכים ריקבון של כמה שיניים ביחד", וכאן העיניים שלו התחילו לזהור כמו השמש: "אתה יודע!" אמר בהתרגשות שלא הכרתי בתחילת הנסיעה

"רופאי שיניים עושים הרבה כסף! המון כסף!" כל כולו הבהיק משמחה: כסף! כסף! וסיפר כי "בשבוע שעבר טיפלתי באשה מבני ברק, וציין לי את השם, שאגב ידוע לי כי הם לא עשירים בכלל, טיפלתי בה כמה שעות, ו... שנים עשר אלף שקל! בשני לילות בלבד, כסף רב! ובתחילת השבוע היה עוד מישהו: שבעת אלפים שקלים חדשים! הבנת כבוד הרב?"

חשבתי לעצמי מה הולך כאן, רבונו של עולם, תעניות וגלגולי שלג, אך תאות הממון במלא תוקפה, מדוע לקחת כל כך הרבה כסף? מדוע הנך עושה לאחרים גלגולי שלג... ההוא, יהודי נעבאך, שאין לו פרנסה, והרווח שלך הוא פי מאה ממה שאתה מוציא זמן וכסף לך, מדוע לקחת כל כך הרבה כסף, אבל מה שייך בכלל לשאול מדוע לקח סכומי עתק - הלא זה כסף! וכי כל כך פשוט להרוויח כסף? "הרבה כסף! המון!..."

על כך בא הגר"א וקורא לנו: רסן פיו ותאוותו, זה יותר מכל תעניות וסיגופים שבעולם. אם זו התאוה שלך, אותה תרסן אותה תכניע!

(להגיד - ימים נוראים)

פרשת האזינו

יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי, [ל"ב ב']

ובתענית [ז א'] אם תלמיד הגון הוא כטל ואם תלמיד שאינו הגון עורפהו כמטר. ויל"ע למה הקדימה התורה התלמיד שאינו הגון לפני ההגון, ויל"ד דכ"ז שהתלמיד שאינו הגון נמצא א"א ללמד גם את ההגון שהאינו הגון יקלקלנו לכן בתחלה מוכרח לערוף את האינו הגון ולהסירו ואח"כ יוכל ללמד את ההגון.

(טעמא דקרא)

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה

ואין עוול צדיק וישר הוא (ל"ב ד')

ישנם פעמים שנראה לנו לכאורה עוול ח"ו בהנהגת העו-לם, צדיק מבקש פיסת לחם לשבור רעבוננו, ובגד לכסות גופו, והרואה עומד ושואל היד ה' תקצר להעניק לו, שלא יצטרך לפ-שוט יד לעזרה? אולם אמר ה'חפץ חיים' דומה הדבר לגביר, שלו בן יחיד שחלה ונפל למשכב הרופאים נלאו מלמצוא לו תרופה למחלתו. עד שבא רופא גדול ובמומחיותו הצליח לרפאות את הילד, אבל הזהיר את אביו להשגיח עליו, שלא יבוא דבר מאכל שיש בו בשר שמן להכניס לפיו, כי בנפשו הוא. ויהיה היום, והאב נסע לעיר אחרת לרגל מסחרו, וצוה לאמו להשגיח על בנה כמו הוראת הרופא, באחד הימים ישבה אמו לאכול ארוחת צהרים, עלה ריח הבשר באפו של הבן, ניגש על השולחן ולקח חתכת בשר שמן, תחבה אל פיו וינס החוצה. כמובן הוא כבר מחכה, וכששב אביו מדרכו, מצא את בנו מפרפר בין החיים והמוות, וירץ מיד אל הרופא המומחה ובקול בוכים התחנן לפניו להציל את בנו יחידו מרדת שחת. והוסיף שמהיום לא יסע עוד לרגל מסחרו וישגיח על בנו. לאחר מאמצים מרובים הצליח הרופא להסיר את סכנת המוות שרחיפה על הבן. לאחר זמן ערך האב סעודת מרעים לבני משפחתו וידידיו, כאשר הוזמנו האורחים להתיישב ליד השולחנות הערוכים, גירש האב את בנו מהאולם.

”יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי” (לב, ב)

יש להבין מדוע הכתוב דימה את התורה למטר וגם לטל, ולאחר שדימה אותה לטל, חזר שוב ודימה אותה למטר באומרו ”כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב?

וההסבר הוא על פי מה שמסופר בספרים הקדושים (מהר”א נבישון ז”ל בביאור משלי): מלך מצרים היה יושב במסיבה עם כל השרים, וגם הרמב”ם ז”ל היה ביניהם, אמר המלך לשרים: הגידו נא לי כמה ערכי וכמה אני שווה? וכולם כבהמות נדמו ולא ענו, כי פחדו להמשיך אותו לאיזה דבר פן יכעס, אך הרמב”ם ז”ל אמר: אדוני המלך! שווייך וערכך כמו המטר שהוא מחיה את כל העולם. והמלך שיבח את הרמב”ם, כיון שלא שם לו גבול.

ונראה שכונת הרמב”ם היתה לומר, שכולם נהנים מהמלך עני ועשיר חלש וגבור, כי אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו. וכן המטר כולם נהנים ממנו, עשיר ועני חלש וגבור גבוה ונמוך.

ולכן הכתוב דימה את התורה למטר, כיון שיד הכל שוה בו עני ועשיר חלש וגבור, כל הרוצה ליטול יבוא ויטול. וטעם נוסף שדימה אותה למטר, שכשם שהמטר אין קונים אותו בכסף, כן התורה צריך ללמדה בחנם, ולכן אמר תחילה ”יערוף כמטר לקחי” אולם מכיון שהמטר לא נהנים ממנו אלא בימות החורף אבל בקיץ הוא קללה, לכן חזר ודימה אותה לטל, ואמר ”תזל כטל אמרתי”, שאין הטל נפסק לא בחורף ולא בקיץ. ומכיון שהטל אינו יורד אלא בלילה ואינו מצוי ביום, ואילו התורה צריך לעסוק בה ביום ובלילה, לכן חזר ודימה אותה למטר פעם שניה, כי המטר יורד בין ביום ובין בלילה, ולכן אמר ”כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב”

(כן איש חי דרשות)

”הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם” (לב, ו)

יש להבין, הרי תמיד למודים אנו ללכת מן הקל אל הכבד. וכאן הכתוב אומר להיפך, שקודם נוקט לשון ”נבל” שהוא ביטוי של גנאי גדול, ואחר כך הוא משתמש בביטוי ”לא חכם” שהוא גנאי פחות הרבה מן הקודם.

והדברים יתבארו על פי משל: סוחר אחד היה מנהל את כל מסחרו במשך חודש אחד בשנה, וממנו פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו במשך כל השנה. לימים נפל למשכב, ורפואתו עלתה לו סכום כסף גדול מאד, היה אותו איש שרוי בדאגה על אותו הפסד שנגרם לו עקב מחלתו, באו קרוביו וידידיו ונחמו אותו, באמרם שלא ישים לב לסכומים הגדולים שהוציא לרופאים ולרפואות.

אמר להם: וכי על הכסף הזה שהוצאתי עבור הרופאים והרפואות דאגתי? לא ולא! אלא כל דאגתי היא שבמשך כל החודש לא הרווחתי מאומה, והרי ידוע לכם שאדם עני הנני, וכל השנה פרנסתי מן העסק של חודש זה, ואם כן מנין אתפרנס כל השנה? ועל זה אני בוכה.

והנמשל, ”נבל” הוא גנאי לעוברים על רצונו יתברך במעשה העבירות, ואילו ”לא חכם” על שאינם עוסקים במעשה המצוות. ואמנם, נבל הוא גנאי גדול ויש בו כדי לגרום דאגה גדולה למי שמכניס אותו כך, אבל ביותר חייב אדם לדאוג על היותו ”לא חכם”, כי מי שהשפיל נשמתו בחטאיו, נשמתו תטהר על ידי העונשים בעולם האמת, אבל מעשי המצוות הרי מקומם הוא רק בעולם הזה, וכאשר לא מלא באמתותו מהם, יתכן שיהיה זה עבורו ”מעוות לא יוכל לתקון”, כי במה יחיה את נפשו העגומה שם בעולם האמת?

לכן הקדימה התורה את הביטוי ”עם נבל” שזה ביטוי לעוברי עבירה, אבל ההיזק בזה הוא פחות מן ההיזק שנגרם לאדם על

האורחים תמיהו לפשר הנהגתו המוזרה של ”האב האכזר שאינו מתייחס לתחנוני הילד לא מאפשר לו להשתתף בסעודה. איש מהם, מלבד האב עצמו, לא ידע ולא הבין כי ב”התאכזרו” אל בנו, הוא היטיב עמו טובה גדולה ואמיתית לאין שעור... כן הוא בענין הנהגת ה' את עולמו, אכן נכון, לעיתם הוא מרחיק דווקא את הצדיקים מהעושר והאושר המדומה. ובני אדם עומדים תמיהים ומשתוממים. אבל למעשה איננו מבינים את הנהגתו יתברך, מאמינים אנו בלב שלם שכל מעשי ה' הם לטובה ”כי צדיק וישר הוא ”וידוע כי יאה עניותא לישראל, ואל לנו להתרעם על הנהגתו [זה השער]

”יסובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו” (לב, ו)

מפרש רש”י ”סבבם והקיפם בעננים וסבבם בדגלים לארבע רוחות, וסבבם בתחתית ההר שכפאו עליהם כגיגית”. והתמיהה מזדעקת מאליה, הלא בפסוק זה מדובר בשבחן של ישראל והטובות שהשפיע להם הקב”ה במדבר, והרי כפיית הר כגיגית גנאי היא ולא שבה, שהוצרכו לכפות עליהם את ההר כגיגית כדי שיקבלו את התורה, ומדוע נזכר ענין זה בתוך סיפור שבחם ומעלתם של ישראל? תירץ מרן ראש הישיבה הגר”נ פרצוביץ זצ”ל, כפיית ההר מעלה נפלאה היא! נתינת התורה באופן שכזה מורה לכלל ישראל שכל מציאותם השתנתה ואין להם שום מציאות וזכות קיום אלא בהיותם דבוקים בתורה, ובלזי זה הם מתים. כלומר, שלא נחשוב כי נשארו אותו עם כמקודם ורק נתוסף להם התורה, אלא השבח הוא שנועשו כברייה חדשה ונכנסו למצב כזה שהם מסובבים בתורה מכל הכיוונים, וכל מציאות הקיום שלהם תלויה ועומדת במידת דבקותם בתורה, ובלעדיה הם מנותקים ממקור חיותם ומאבדים את זכות הקיום שלהם ושל כל העולם שנברא עבורם, ודבר זה מעיד על עומק ועוצם החיבור שבין יש-ראל לתורה.

[בית מדרש - ישיבת מיר]

”האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי”

(לב, א)

מסופר על הגאון רבי יוסף דוב סולוביצ'יק מבריסק, ששאלו אותו פעם, מדוע ארוכה כל כך שירת ”האזינו” ומקיפה ארבעים ושלושה פסוקים? לעומת זאת כוללת ”שירת הים” ששרו על נס קריעת ים סוף וטביעת המצרים, רק שמונה עשר פסוקים, וביותר קצרה שירת ”הבאר” ששרו בני ישראל במדבר, ואין בה אלא ארבעה פסוקים בלבד.

השיב הרב לשואלים בבדיחות הדעת: רבים מכם מכירים בודאי את הפתגם העממי: הרבי לבדו יודע הרבה מאד. הרבי עם תלמידיו יודעים גם כן לא מעט. ואילו התלמידים לבדם אינם יודעים אלא מעט מאד.

לפי מאמר זה מתיישבת היטב השאלה שנשאלה. שירת ”האזינו” שר משה רבינו לבדו, ולכן היא שירה גדולה ומקיפה. שירת הים שעליה נאמר ”אז ישיר משה ובני ישראל” קטנה משירת ”האזינו” שר משה לבדו, אך כיון שר משה מצרף את קולו בשירה זו, היא עדיין גדולה למדי. ואילו לגבי שירת הבאר שבספר ”במדבר” נאמר במפורש: ”אז ישיר ישראל” שירה זו שרים אפוא התלמידים בלי הרבי, משום כך היא קטנה ומצומצמת מאד...

(תורת הפרשה)

ידי היותו "לא חכם".

(משלי החפץ חיים)

"כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף וגו'" (לב, יא)

אינו מכביד עצמו עליהם אלא מחופף נוגע ואינו נוגע, אף הקב"ה (איוב לז) שדי לא מצאנהו שגיא כח, כשבא ליתן תורה לא נגלה עליהם מרוח אחת, אלא מארבע רוחות שנאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן, אלוה מתין יבוא זו רוח רביעית (רש"י)

לכאורה קשה במה נקל יותר שנגלה מארבע רוחות במקום רוח אחת?

אך הענין יש להבין קצת בזה שכשהקב"ה רצה להשפיע עליהם שבני ישראל יקבלו את התורה, היה צריך להכשיר את המצב ואת הלבבות, ולו היו בני ישראל צריכים לקבל את התורה לפי מצבם בעולם בלי שום שנוי, ורק מכח ההכרה הגדולה היה זה דבר קשה מאוד, אלא עשה באופן שלא בא מצד א', אלא כל הענינים מצדדים שונים, מכשירים את המצב ואת הלבבות, דהיינו מלבד הגלותו בסיני, זרח גם כן מהר שעיר, לפי יחס עם ישראל עם שעיר היה המצב דורש שבני ישראל יביאו אור חדש לעולם, וגם המצב בהיותם במדבר פארן הכשירים לזה, וגם מתימן ומצרים היה המצב דורש מעם ישראל שיצדיקו את כל אשר נעשה במ עקבלת התורה, וכן אנו רואים בהנהגת הקב"ה שרוצה להשפיע איזה דבר חדש בעולם, אז כל הענינים מצדדים שונים מכשירים את הלבבות לקבל את ההשפעה הדרושה, והבן. (הרב בלך זצוק"ל)

"צור ילדך תשי ותשכח קל מחוללך" (לב, יח)

ביאר "המגיד מדובנא" פסוק זה על פי משל: ראובן נקרא לדין בפני בית משפט של גויים, ואף כי ידע כי הוא חף מפשע פחד מאד פן יעלילו עליו אנשי בליעל עלילות שווא והוא יורשע בדין. בצר לו פנה אל עורך דין ובקש ממנו עצה ותושיה כיצד יוכל להנצל ולצאת זכאי בדין. השיב לו עורך הדין: יש לי אומנם עצה טובה, אך עליך להתחייב לשלם לי סכום נכבד כתמורה. אמר לו ראובן: אם אכן תועיל הצעתך ואצא זכאי בדין אתן לך ככל אשר תשית עלי. אמר לו עורך הדין: הסכת ושמע, כאשר תעמוד בפני השופט והוא יחל לשאול מה שמך והיכן אתה גר וכו' אל תשיב לו, ובמקום תשובה לענין תצפץ בצפצפה ארוך וממושך. הגיע יום המשפט ובשעה היעודה התיצב ראובן בפני השופט. כאשר נשמעה השאלה הראשונה מפי השופט, נהג ראובן הנאשם על פי העצה, ובמקום להשיב תשובה צפצף בצפצפה צפצוף ארוך. כך עשה גם אחרי השאלה השנייה והשלישית, עד שפקעה סבלנותו של השופט ושאל: החסר משוגעים אנוכי? וציווה לסלק את האיש מעל פניו מבלי לשופטו.

לאחר שיצא ראובן מבית המשפט שמח וטוב לב, פגש את עורך הדין. עורך הדין אמר לו: שמעתי שיצאת זכאי בדין, האם נכון הדבר? תחב ראובן את הצפצפה לתוך פיו ובמקום להשיב על השאלה, צפצף צפצוף ארוך. הוסיף עורך הדין ואמר: הגיעה השעה שתשלם לי את שכרי! שוב חזר האיש וצפצף צפצוף ארוך. התרגז עורך הדין ואמר לו: נבל שכמותך, הלא את העצה הזו אני נתתי לך כדי להנצל מן הדין, ועכשיו הנך מנצל את העצה

הטובה הזו לרעתך!?

כך, אומר המגיד מדובנא, פונה התורה אלינו ואומרת "צור ילדך תשי" כלומר, הקב"ה נתן לאדם את כח השכחה כדי שישכח כל מיני צרות שעברו עליו ועל שאר בני אדם. אלמלא טבע זה היה האדם זוכר את כל המאורעות ועלול היה להשתגע מרוב צער ויגון. והנה באים בני אדם בטבע זה עצמו שחננם ה', לשכוח את ה'! זהו - "ותשכח אל מחוללך" והרי אין לך נבלה גדולה מזו. (אוצרות התורה)

"וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו" (לב, יט)

באחד מדרשותיו הביע ר' יצחק בלזר רעיון כזה, אנו פונים בתפילותינו אל מידת הרחמים ומבקשים רחמי שמים. ואולם יש לחשוש מאוד שדווקא מידת הרחמים תהיה לנו לרועץ. משל ליהודי העובר בשוק ורואה שיכור מתגלגל בביבים ועושה מעשים מכוערים, אם השיכור הוא נכרי - אינו שם לב אליו כלל, אם השיכור הוא יהודי - הריהו מרחם עליו ומצטער על שפלותו, אם השיכור הוא ידיו ואדם נכבד - הצער יותר גדול. אולם אם יכיר שהשיכור הוא בנו - הרי דווקא בגלל אהבתו ורחמנותו עליו יהיה צערו לבלתי נשוא, ומתוך זה יתרגז עליו ועלול הוא לביישו ולהכותו, ככל אשר יגדלו רגשי הרחמנות והאהבה, כך יגדלו יותר רגשי הצער והרוגז.

ולכן כאשר אנו אומרים ב"ג מידות "רחום וחנון ארך אפים ורב חסד" עלינו להתיירא שמא דווקא מפני רחמיו וחסדיו המרובים נעורר רוגזו, שדווקא אנו שנקראים בנים למקום ירדנו כל כך לשפל המדרגה, וזהו שאמר: "מכעס בניו ובנותיו". שהכעס גדול יותר כאשר הבנים הם אלו שחוטאים.

(המאורות הגדולים)

"כי דור תהפוכות המה" (לב, כ)

ישראל זה עם של תהפוכות וניגודים:

מצד אחד הם רודפי שלום ואוהבי אחווה, ומצד שני תמיד יש מחלוקות ביניהם, והם מפולגים ומפורדים.

מצד אחד רחמנים בני רחמנים, ויש אצלם כל כך הרבה חברות לעזרה הדדית, ומצד שני יש קנאה ותחרות בין אחד לשני.

(דברי אליעזר)

רב אחד השתדך עם בעל עגלה עשיר מעיר רחוקה. ביום החופה, כשעמדו שני המחותרים לנסוע לחתונה שנקבעה בעיירה, במחצית הדרך אמר הרב בלבו: למה אבייש את המחותר? קם ופשט מעליו את קאפוטת המשי ואת השטריימל, לבש בגדים פשוטים ומגפיים ושם על ראשו מצנפת כדרך הילוכם של העגלונים.

ואף המחותר העגלון עלתה בלבו מחשבה דומה, אמר בלבו: למה אבייש את המחותר במלבושי הדיוט שאני לובש? פשט את בגדיו, ולבש קאפוטה של משי ואבנט רחב מידות, ושם בראשו שטריימל מהודר.

וכך קיבלה העיירה את פני הרב כבעל עגלה, ואת העגלון כרב. "דור תהפוכות" מעין זה קם וגדל בגלות, היהודים, שלא רצו

הוא עד "מיתת האדם", ולא מצינו אדם שיעבוד את ה' אף בעצם מיתתו, מלבד אהרן הכהן שנצטוו "פשוט ידוך" "פשוט רגליך" "עצום עיניך" "קמוץ פיך" וכו'.

לזה נתאוה משה רבינו, לסוג מיתה שכזו שבה יוכל לעבוד את ה' אף בעצם מיתתו.

ונראה להוסיף, דזהו שכתב ב"אבן עזרא" בפרשת וזאת הברכה (לד, ה) עה"פ "וימת שם משה עבד ה' בארץ מואב על פי ה'". וכתב באבן עזרא "שאפילו במותו עשה מה שצוהו כעבד". דו"ק היטב בדבר ותבין.

(שי לתורה)

בין שבילי המוסר

"יערוף כמטר לקחי תיזל כטל אמרתי כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקנו"

למדנו כי התורה היא כמו מטר המצמיח כפי מה שזורעים באדמה, כך התורה מצמיחה מה שזרוע בלב. אם יש בו מידות טובות - התורה רק מרבה ומגדלת אותן ואם רעות חלילה, התורה מחזקת את עורפו חס וחלילה, לכן עלינו להיזהר מאד ממידות רעות.

נספר היום עובדה אמיתית על מידות טובות, דרגות גבוהות עד מאוד.

מעשה שהיה בצדיק וקדוש בדור קודם, רבי יצחק גרודזינסקי זצוק"ל, שהיה מכונה בוורשה "ר' איטשע". איש קודש בתורתו ותפילותיו, ובד בבד 'עמוד החדש' במעשיו.

ונקדים. כדי שנבין מעט מי היה ר' איטשע בוורשה.

לפני שלושה דורות היה ידוע בישראל: הקדוש הצדיק, ר' נחומקע מהורודנא כעמוד החדש (החפץ חיים היה תלמידו) והנה בדור שאחרי, החפץ חיים שהתאכסן בביתם כמה פעמים, אמר: "אם ר' איטשע הוא גלגול של ר' נחומקע מהורודנא, אם נאמר כך מחמת החסדים שלו במסירות נפש, הנה הוא עוד עולה עליו, כי אשתו של ר' איטשע אינה נופלת ממנו בכלום, ויש לנו שני ר' נחומקע'ס בבת אחת..."

בירושלים בכ"א אדר תרפ"ט פורסמה רשימה של אחד מבני משפחת ר' איטשע' בה גולל לעיני בני ירושלים סיפורים על מידת החדש של בני הזוג הצדיקים: ר' איטשע והרבנית ח. מ. גרודזינסקי ע"ה (שהתגוררה בסוף ימיה בארץ ישראל): בתקופה ששהית בוורשה, היא ובעלה הצדיק, עבדו בשביל אחרים לא פחות מעשרים שעות ליום. תמיד היו עסוקים וטרודים במצוות חסד. אוכל להעיד עוד נאמנה כי אף יום אחד, אפילו בימים נוראים, לא הספיקו לא הוא ולא היא, לגמור את תפילתם בשלמות, כי היו עמוסי עבודה בחולים ועניים ומקרים ממקרים שונים שאי היה אפשר לדחותם אפילו לרגע, ומלבד, שלא קבלו חלילה שום תשלום שכר בעבור עבודתם שהייתה יכולה להעסיק אולי מאה איש. (בעצמם חיו חיי דחקות בעד חמשה רובלים לשבוע שקבלו מחברת לומדי תורה - חברה בת שלש מאות איש, שהצדיק ר' איטשע למד איתם שתי פעמים ביום, ולעולם לא רצו הוספה על משכורתם שנקבעה לפני ארבעים וחמש שנים) גם לא קבלו מעולם הנאת תודה מאנשים שנעזרו על ידם, כי תמיד, תמיד

לבייש את הגויים במידותיהם המצוינות נטלו את המידות היהודיות הנעלות, ולאט לאט דחקום הצידה והסתירו אותן, וסיגלו לעצמם מדרכי הגויים, ואילו הגויים להיפך, סיגלו לעצמם הרבה ממידותיהם של ישראל - וכך לעתים נוצר הרושם, כאילו הם הגויים הם הרבנים ואנו - העגלונים.

וזה גם פשוטו של הכתוב: "ויתערבו בגויים וילמדו ממעשיהם" ערבבו החליפו ביניהם את הדרכים, הגויים למדו מישראל ונטלו לעצמם מן המידות שהצטיינו בהן בני ישראל מאז ומתמיד, ובני ישראל נטלו לעצמם ממידותיו הרעות ומשנאתו של עשו.

(המגיד מדובנא)

"בנים לא אמון כם" (לב, כ)

וברש"י: 'אמון - לשון ויהי אמון וכו'. ד"א, אמון לשון אמונה, כתרוממו. אמרו בסיני נעשה ונשמע, ולשעה קלה בטלו הבטחתם ועשו העגל'.

וקשה, הכיצד קרה הדבר? עם ישראל, שקודם לכן ניצב במעמד נשגב שכזה, ואמר נעשה ונשמע, והנה הוא נופל ממדרגתו בצורה כה מבהילה, עד כדי כך שנכשל בעבודה זרה!?

עוד זאת. הרי דרכו של יצר הרע היא לומר לאדם לעשות חטא קטן היום, ולמחר חטא נוסף, וכן הלאה, עד שמכשילו בעבודה זרה, כפי שאומרת הגמרא (שבת קה ב) ואילו כאן, הר סיני, הצליח להכשילם בבת אחת. הכיצד?

על שאלה זו עומד הגר"ח שמואלביץ, וההסבר שבפיו הוא שמאז שיצא עם ישראל ממצרים הלך משה לפניו, והדריכם בכל מעשה אשר יעשו. אבל, לפתע הראה להם השטן שמשה מת, והם נבהלו ואיבדו את עשתונותיהם.

כאשר שמעו שמנהיגם מת, היו שבורים ורצוצים, עד שאיבדו לגמרי את שיקול דעתם, והתבלבלו לגמרי. וזה המצב המסוכן ביותר, כאשר אדם נמצא במצב מבולבל ומרגיש שאינו יודע לאן לפנות. או אז עלול השטן להפילו בבת אחת מהר גבוה לבור עמוק.

למדנו מכאן עד כמה חמורה היא סכנת הבלבול, וכיון שלדעת הכל היא היא הסכנה המאפיינת את בני הדור שלנו, הממהרים להתבלבל מכל דבר, ולכן הם גם נופלים מהר, יש להתחזק במידה זו, ולהגביר בנו ככל שניתן את המתירות ושיקול הדעת. (עלינו לשבח)

"ומת בהר אשר אתה עלה שמה והאסף אל עמין כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו"

(לב ו)

יעיין ברש"י "כאשר מת אהרן אחיך, באותה מיתה שראית וחמדת אותה שהפשיט משה את אהרן בגד ראשון, והלבישו לאלעזר וכן שני וכן שלישי. וראה בנו בכבודו א"ל משה, אהרן אחי עלה למטה ועלה. פשוט ידך ופשוט. פשוט רגליך ופשוט. עצום עיניך ועצם. קמוץ פיך וקמוץ והלך לו. אמר משה אשרי מי שמת מיתה זו."

הנה בהסבר הדברים שנתאוה משה רבינו למיתה זו כ"כ, [מלבד מה שהיתה זו "מיתת נשיקה" וכו'] שמעתי לבאר מהגר"ח"י גולדויכט שליט"א, דהנה האדם בכל ימי חיותו יכול הוא לעבוד את ה', ולהשיג על ידי כך השגות גבוהות ונשגבות. אכן כל זה

היתה מילת "חוב" שגורה על פיהם: חוב, חוב קדוש או משלמים, חובו של אדם לאדם, לא יותר.

זכורני פעם, כאשר אחד מבאי הבית התבטא:

אני מקנא בכם בחלקם לעולם הבא, שניהם תפסו באיש הזה ואמרו: טוב, אם אתה חושב כי יש לנו חלק גדול שמא תחפש ותמצא איזה עשיר שיבנה בניין בשביל הישיבה ואנו מוכרים לו את כל חלקנו לעולם הבא בשביל זה".

תשמעו קטע נוסף מאותה רשימה: "היא השיאה כמה מאות כלות עניות ויתומות ודאגה להן אפילו לפרנסתן, במשך כמה שנים אחר נישואיהן, האכילה בערך ארבע מאות איש בכל ימי שבת ומועדים במשך עשרות שנים, האכילה מאות ילדי עניים הלומדים בת"ת ובישיבות בוורשה. העניים והחולים שבאו מערי השדה להתרפא בוורשה מצאו מקלט ועזר בביתה. הרבנים והגאונים מליטא ורוסיה שבאו לוורשה השכימו לפתח ביתם ומצאו את העזר והסעד הנצרך להם על ידי בעלה הצדיק יסוד עולם, הגאון הצדיק בעל החפץ חיים, יבדל לחיים, התאכסן בביתה בכל ביקור שלו בוורשה במשך כארבעים שנה".

ר' איטשע הקים בוורשה תלמוד תורה ישיבה קטנה וישיבה גדולה, דאג לתלמידים, ובד בבד, תססה סביבו מערכת שלמה של מסירות נפש לחסד. איש קדוש בתורתו ותפילותיו, שאירח בביתו כל צרוע וזב. סיפר נכדו, כי אחד מחולי הנפש שקיבל את מיטתו הפרטית של ר' איטשע התעורר באחת הלילות וניסה לחנוק את ר' איטשע. חולה נפש אחר שהתאכסן באכסניה קרובה לבית הכנסת, היה שואג בקול מידי כמה שעות 'תביאו לי את הקדוש ר' איטשע' ור' איטשע היה רץ לנשקו ולחבקו ולהרגיע את רוחו. "אינני יכול לשכוח את הקולות של אותו חולה שנחרדו בליבי" סיפר נכדו).

עכשיו תשמעו אמוראדיגע מעשה.

היה זה בלילה חשוך ועבה. לילה קיצי - בוורשה.

הבחור אפרים סוקולובר תלמיד הישיבה בוורשה לא מצא מקום לינה, ר' איטשע הציע לו ללון בביתו למספר ימים.

בצידי המטבח ישנה אשה אחת והרבנית טיפלה בה כמה פעמים בלילה, אבל בשאר החדרים ישנו - עובר אורח אחד, ושני בחורי ישיבה. הם פינו לו מקום נוסף על מזרון בפאתי החדר הגדול עד שימצא מקום אחר עם בני הישיבה. (לימים שימש כרבה של רעננה וסיפר את הדברים לרבי ברוך רוזנברג זצ"ל ראש ישיבת סלבודקא שנישא לנכדתו שתבלחט"א).

בלילה הראשון הוא ישן טוב. אבל בלילה השני, כחצי שעה לאחר חצות לילה. ר' איטשע נקש על גבו של התלמיד העיר אותו ולחש: "רצוני ותלווה אותי".

הוא התנער מהשינה קם בשקט, הרבנית ישנה, ר' איטשע סימן לו בידו לצאת אחריו בשקט. הם יצאו מהבית ורוח קיצית חרישית הסתבכה בחושך שקידם את פניהם.

ר' איטשע החל פוסע בזריזות. הוא לא דיבר מילה. והבחור

אחריו: רחוב ועוד רחוב הם פנו שמאלה וימינה ושוב שמאלה לרחוב הארוך - ישר עד סופו, הירח שהאיר מעט את האפלה גילה כי הם הגיעו עד שכונת הבניינים העזובה בפאתי העיר וורשה.

"התחלתי לפחד מעט. אך ההליכה הבטוחה של מורי ורבי נסכה בי בטחון עצמי". ר' איטשע עדיין לא דיבר מילה, גם הבחור שתק וכולו תימהון. הם פסעו בשבילים לכאן ולכאן אפשר היה להבחין כי הוא מחפש משהו, עד שלפתע אמר: "אה, הנה כאן הבית!". נעצרו. הוא אימץ את עיניו, הסתכל היטב עד שהיה בטוח במאת האחוזים כי זהו הבית. השניים נכנסו ועלו במדרגות החשוכות בזהירות.

ר' איטשע נעמד ליד אחת הדלתות. דפק בדלת פעם פעמיים, כופף את הידית ניסה לפתוח והדלת נפתחה "אתה תישאר כאן, אל תיכנס!" הזהיר את הבחור. כדי שהבחור לא יפחד, השאיר את הדלת פתוחה לרווחה. כך שהצליח לראות משהו. הוא ראה את גופו נמוך הקומה הנראה כעין אפלולית בפרוזדור המוביל לחדרים. ר' איטשע פסע ונעמד בפתח החדר הראשון. נכנס.

מיד ליד הדלת נראתה מיטה. הוא התכופך לראש המיטה ואמר בקול "שלום!" קול חרוור נשמע מתוך השינה. מיד חמק ר' איטשע קפץ ונכנס לתוך המיטה ו... החל לחבק. קולו נשמע חרישי ונרגש. לא שמעתי מה הם מדברים, כך כמה רגעים שנראו לי כשעה ארוכה, לא הבנתי מה קורה איתי, מה אני רואה והיכן אני נמצא. לאחר כחמישה רגעים הצלחתי להבחין כי הוא ממשש בידיו את פני האיש, מביט וממשש ומחפש, לפתע הוא מצא משהו ונשיקה נשמעה בחלל - הוא העניק נשיקה לאיש. יצא מהמיטה בירך אותו שוב לשלו' העריף עוד ברכות נרגשות באידיש לבבית, יצא את החדר "לילה טוב".

ירדנו בגרם המדרגות. כמעט נפלתי והוא תמך בידי יצאנו יחד לרחוב. פסענו כמאה מטר, ואז הוא פתח את פיו:

היכן היינו עכשיו? אומר לך יקירי:

"שם באותו בנין עזוב שוכן תלמיד חכם מצורע, חולה בצרעת ממארת. לא אגיד לך את שמו, אבל זאת אומר לך שהוא תלמיד חכם צעיר לימים. בני משפחתו הובילו אותו לכאן בהסכמתו. הוא מתגורר כאן בגפו ביגונו. וכידוע אחד הגורמים להתדרדרות מחלת הצרעת היא מצב הרוח הירוד, העצבות והיגון. באתי לעודד את רוחו השבורה".

"הבנתי מיד מדוע מיאן שאכנס - כדי שלא אסתכן חלילה בהתדבקות. לגבי עצמו לא חשש. מה שהבנתי עוד, כי הוא חיפש וחיפש וחיפש בראשו מקום שאין בו פצע כדי שיוכל לנשקו. לנשק את המצורע אבל לא על הפצעים... (ואז נשמעה נשיקה שנשמעה בחלל החדר. והדהדה מסוף העולם ועד סופו).

המשכנו לצעוד רגלי בחזרה, ללא אומר ודברים נוספים, פתחנו את דלת הבית הוא כיסה את עובר האורח ששכב בחדר הקדמי. נכנסתי למקומי בין הישנים על מזרונים על הארץ, שכבתי ונרדמתי.

(להגיד)

גליון זה מוקדש לע"נ הצדקנית נינה מרטין בת מישלין ע"ה | ולע"נ ר' יצחק ב"ר גרשון ז"ל | ולע"נ ר' נח יצחק הלוי ב"ר משה יעקב ז"ל | ולע"נ הרב יהודה אריה בן רפאל אלתר ז"ל | ולהצלחת ר' אלחנן שמואל בן ר' נח יצחק ומשפחתו

כל המעונין לקבל מנוי שבועי דרך פקס או מייל נא לשלוח מייל ל GISHMAKEVORT@GMAIL.COM או ישלח בקשה לת.ד. 18303 מיקוד 91182 ירושלים או להשאיר הודעה בתא הקולי שמספרו 151527131458 בצירוף שם כתובת ומספר טלפון ובל"ג נטפל בבקשתכם וכן כל המעוניין להקדיש העלון לעלוי נשמת או לרפואת וכי מתבקש לשלוח למייל הנ"ל או להשאיר הודעה בתא הקולי הנ"ל.